

Crnogorski glasnik

GODINA XVIII. _ BROJ 104. _ OŽUJAK-TRAVANJ / MART-APRIL _ 2017.

CRNOGORSKO VEČE U ZAGREBU

CRNOGORSKO VEČE U SPLITU

Crnogorsko veče u Zagrebu

LIJEPA RIJEČ

CRNA GREDA U ARKADIJI

Dimitriju Popoviću

kraj je marta
u Arkadiji
pod cetinjskim nebom
varljive visine

jugo je
kiše
i zmijske

u božanskom pravu
samoće
slušam
pulsira Crna greda
pozivom da krv opet pocrveni

i čekam
glasove skrivenih
stihova
ako smo neotuđivi imetak smrti
ništa nas više ne može smanjiti
u stvarnosti
mimo horizonta

i sumnji
u samoći
skrivenih pejzaža gotike
Grinevalda i Rasketog
sa jezom ukočenih prstiju
u crnom nebu
u mekoći Leonardove izmaglice
u jezi Lotreamonovih vizija
Preobražaja Kafkinog bareča
i Sioranovog Raspadanja

ništa se više ne može
predjelu
sa neotuđivim mirisom
bijelih gorskih narcisa
suvim kostima ptica
i životinjskim skeletima

sa zvukom imena
poput neke zlatne monete
Priča iz Arkadije

/Mladen Lompar/

ŠE JE ŠTO

LIJEPA RIJEČ	3	Likovno-pjesnička veler "Oblost žene"	17	DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU	
DJELOVANJE UDRUGA I VIJEĆA CRNOGORACA	4	Likovno-pjesnička veler "Simfonija stvaranja"	18	Film Vladimira Perovića: Žed kamenog mora	38
73. sjednica Savjeta za nacionalne manjine	4	BEOGRAD		Velika - Veliki zločin	39
VIJESTI	7	U Beogradu održan regionalni susret iseljeničkih organizacija	19	KRATKA PRIČA	
Povijesna odluka Skupštine Crne Gore	7	INTERVJU		Jiruma	40
Seminar Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba	8	Dušan Mišković	20	AFORIZMI	
ZAGREB	9	KULTURA I UMJETNOST - SPECIJAL		Bolje usisivač u ruci nego metla po glavi!	41
Proslava Vaskrsa - Uskrsa	9	Monografija "Eros, krv i svetost"	22	KOMENTAR	
Crnogorsko veče u Zagrebu	10	Drugoga sunca luče	25	Kulturna diplomacija Crne Gore	42
Crnogorci briljiraju u drami koja je Čehov u tranziciji	10	Osvrt na knjigu Miraša Martinovića	28	CRNOGORSKI VLADARI	
UMAG	12	O knjizi Drugoga sunca luče	30	Crnogorske dinastije - Đurađ II Stracimirović	43
Književno veče u Umagu	12	Miraša Martinovića	30	IN MEMORIAM	
SPLIT	13	Čitanje Njegoševog nenapisanog zavjeta	32	In memoriam Veselin Vujović - Vesko	49
Prvo "Crnogorsko veče" u Splitu	16	KULTURA I UMJETNOST		CRNOGORSKA TRPEZA	
		Doba politike - Ivan Prpić	34	Ukusi Crne Gore	50
		Karikature Nataše Rašović	35		

Izdavači: NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA, Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264, E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececm@net.amis.hr, montenegro@net.amis.hr, Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
* Za izdavače: Danilo Ivezic i Dušan Mišković * Glavni i odgovorni urednik: v.d. Maša Savićević * Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj, Danilo Ivezic, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović * Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o. * Rukopisi se ne vraćaju * Naklada/Tiraža 1000
Glasilo je financirano, putem Savjeta za nacionalne manjine, iz državnog proračuna Republike Hrvatske; proračuna Zagrebačke županije, putem predstavnika crnogorske nacionalne manjine Zagrebačke županije i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „Glasnika“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

73. SJEDNICA SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE

Izvor: www.nacionalne-manjine.info

Dana 20. travnja 2017. održana je 73. sjednica Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Na temelju članka 36. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina ("Narodne novine", broj 155/02 i 80/10), Savjet za nacionalne manjine prihvatio je Godišnje izvješće o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2016. godinu („Narodne novine“, broj 26/16) u razdjelu 020 Vlada Republike Hrvatske, Glava 21 Stručna služba Savjeta za nacionalne manjine, Aktivnost A732003 potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina.

Na temelju članka 35. stavka 4. i 36. stavka 11. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Savjet je jednoglasno donio Odluku o rasporedu sredstava osiguranih u Državnom proračunu RH za 2017. godinu („Narodne novine“, broj 119/16) u razdjelu 020 Vlada Republike Hrvatske, glava 21 Stručna služba Savjeta za nacionalne manjine, aktivnost A732003 potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, Klasa: 402-08/17-03/01, Urbroj: 50438-17-02.

SAVJET ZA NACIONALNE MANJINE RASPOREDIO SREDSTVA OSIGURANA U DRŽAVNOM PRORAČUNU REPUBLIKE HRVATSKE ZA PROGRAME OSTVARIVANJA KULTURNE AUTONOMIJE NACIONALNIH MANJINA U 2017. GODINI

IV. CRNOGORCI

1. NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE, ZAGREB **566.000,00**

NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA BEZ ČLANICA: 322.000,00

1. Informiranje:

1.1. "CRNOGORSKI GLASNIK" - brojeva: 6, A4, 48 - 52, c/b (naslovnica u boji + separat u boji), naklada: 1000 140.000,00

1.2. "LJETOPIS CRNOGORSKI" br. 7 2014./2016. - brojeva: 1, 21x27; br. srt. 174; šivano, proširano- meki uvez; Korice: knjižni blok 1/1 omot 4/4- 300gr 20.000,00
kunzdruk, sjaj mat plastificirano 1/0; papir ofset 90gr, naklada: 500

2. Izdavaštvo:

2.1. "Na izmaku doktrinarnog svijeta", Prof.dr.sc. Matko Meštrović, 15x21, str.: 317, naklada: 400 primjeraka 25.000,00

2.2. "Po rubovima teksta", Dragan Radulović, 15/21, str.: 115, naklada: 400 primjeraka 20.000,00

2.3. "Tuđe strasti", Mladen Lompar, 12x19,5, str.: 140, naklada: 400 20.000,00

3. Kulturne manifestacije:

3.1. "Dani crnogorske kulture- kulturna baština Crne Gore"- izložba - Crnogorski dom Trnjanska cesta 35 i sjedišta crnogorskih udruženja u RH, Split, Rijeka, Umag i Pula 20.000,00

3.2. DCK- kult Svetog Vladimira Dukljanskog- izložba - Zagreb, Muzej Mimara-Rosseveltov trg 5; Split, Umag, Rijeka, Pula 20.000,00

3.3. DCK- dani crnogorskog filma - Zagreb, Umag, Rijeka, Pula, Split 22.000,00

3.4. DCK- državni arhiv Crne Gore- novac u Crnoj Gori kroz dokumenta-IZLOŽBA - Zagreb, Umag, Rijeka, Pula, Split 20.000,00

3.5. DCK- Valtazar Baldo Bogišić- uoči 130 godina Opšteg imovinskog zakonika za knjaževinu Crnu Goru - Zagreb, dvorana HAZU-a 15.000,00

4. ČLANICE NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA

4.1. DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE "MONTENEGRO" ZAGREB **133.000,00**

1. Kulturni amaterizam: 88.000,00

- izložbena djelatnost

- pjevački zbor "Montenegro"

2. Kulturne manifestacije:

2.1. Večer sa... Majom Perfiljevom, Zagreb 3.000,00

2.2. "dokumentarni film u Crnogorskom domu 2017" - Crnogorski dom, Zagreb, Trnjanska cesta 35 7.000,00

2.3. Lučindanski susreti 2017., Zagreb 30.000,00

2.4. Dani kulture, Zagrebačko kazalište lutaka, Trg kralja Tomislava 19, Zagreb ili: Centar za kulturu Trešnjevka, Park stara Trešnjevka 5, Zagreb 5.000,00

4.2. ZAJEDNICA CRNOGORACA SPLIT **32.000,00**

1. Kulturni amaterizam 25.000,00

- Amaterske izložbe

- Mješoviti pjevački zbor "Crnogorske zore"

2. Kulturne manifestacije:

2.1. Crnogorsko veče u Splitu - Trg Republike 1, Split 5.000,00

2.2. Cetinjska noć - ulica Slobode 2, Split 2.000,00

4.3. NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA RIJEKA **40.000,00**

1. Kulturni amaterizam: 25.000,00

- pjevačka skupina "Montenegri"

- likovne izložbe amatera

2. Kulturne manifestacije:

- "Petrovdanski sabor Crnogoraca Hrvatske - Ronjgi bb, Viškovo 15.000,00

4.4. DRUŠTVO PEROJSKIH CRNOGORACA "PEROJ 1657"**31.000,00****1. Kulturni amaterizam:**

- nastup u Bijelom Brdu, "puđrina" 20.000,00

- nastup " Petrovdanski sabor " - Rijeka 6.000,00

2. Kulturne manifestacije:

- "360. godišnjica doseljenja Crnogoraca u Peroj - Perojska fešta - mjesto Peroj, na više lokacija 5.000,00

4.5. DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE "BUJŠTINA", UMAG**8.000,00****1. Kulturni amaterizam:**

- dramsko recitatorska sekcija 3.000,00

2. Kulturne manifestacije:

- "Obilježavanje 10-obljetnice djelovanja društva" - Zajednica Talijana "Fulvio Tomizza" Umag 5.000,00

(Izvor: www.nacionalne-manjine.info)

POVIJESNA ODLUKA SKUPŠTINE CRNE GORE

Skupština Crne Gore jednoglasnom odlukom svih 46 prisutnih poslanika izglasala je odluku o ulasku Crne Gore u NATO.

U korist odluke su bili poslanici DPS, Bošnjačke stranke, Socijaldemokrata, HGI, Albanci odlučno, Liberalne partije i SDP. Istovremeno, ispred skupštinske sale u zgradi Prijestonice se održavao protest Demokratskog fronta i protivnika Alijanse.

Krajem ožujka je i američki Senat ratificirao Protokol o pristupanju Crne Gore NATO-u. Rezolucija o članstvu Crne Gore usvojena je većinom glasova senatora iz obje stranke – 97 se izjasnilo za, dok su samo dvojica senatora bila protiv.

Predsjednik Skupštine Crne Gore je na sjednici održanoj na Cetinju, na kojoj je usvojen Zakon o potvrđivanju Sjevernoatlantskog ugovora i Protokola uz Sjevernoatlantski ugovor o pristupanju Grčke i Turske, između ostalog, poručio: "Nijesu nam potrebne dalje podjele, već jedinstvo koje jača državnost Crne Gore".

SEMINAR KOORDINACIJE VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

Izvor: Portal za nacionalne manjine HR

Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba organizirala je 18. ožujka 2017. seminar za predsjednike vijeća i predstavnike nacionalnih manjina Grada Zagreba, njihove tajnice i tajnike kao i knjigovođe koji je održan u Donjoj Stubici. Iz Ureda gradonačelnika Grada Zagreba na seminaru su sudjelovali Elizabeta Knorr, pomoćnica pročelnika za promicanje ljudskih prava, civilno društvo i nacionalne manjine, sa suradnicama, i Ratko Maričić, predsjednik Odbora za statut, poslovnik i propise Gradske skupštine Grada Zagreba. Seminar su vodili predsjednik Koordinacije Dušan Mišković i potpredsjednik Raško Ivanov.

Teme seminara su bile; aktivnosti Koordinacije – analiza dosadašnjeg rada, suradnje, dokumentacija – usklađivanje tablica, izvješća, zaglavlja itd., financijska izvješća proračunskih korisnika Grada Zagreba – metodologija, zakoni, obaveze, planiranje i izvješća, fiskalna odgovornost, arhiv i statute, eventualna pitanja, usuglašavanja i predstojeći lokalni izbori te razno.

Nazočnima je gospodin Maričić i predstavio prijedlog izmjene Statuta Grada Zagreba.

Nakon seminara članovi Koordinacije su održali sastanak, a svi sudionici seminara su posjetili i Spome park Rudolfu Perešinu u Gornjoj Stubici i Muzej seljačke bune.

PROSLAVA VASKRSA - USKRSA

TRADICIONALNO DRUŽENJE U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU

Danilo Ivezić

Lijepo je kada se Vaskrs-Uskrs slave u isti dan, kao ove godine. Proslavi u Crnogorskom domu ovog najvećega i najstarijeg kršćanskog praznika, koju su organizirali Društvo „Montenegro“ Zagreb i Vujadin Prelević, predstavnik crnogorske nacionalne manjine u Zagrebačkoj županiji, odazvali su se brojne Crnogorke i Crnogorci i naši prijatelji. Dvorana je bila ispunjena dobrom atmosferom, smijehom i radošću. Gošće i gosti, u svečanoj atmosferi, ruku prepunih darova nekako su našli mjesta u gotovo premalom prostoru.

Prisutne je pozdravila Milanka Bulatović, predsjednica Društva „Montenegro“, istaknuvši značaj ovoga velikog praznika. Podsjetila je na uskršnje običaje iz Crne Gore od davnina i istakla da je i proslava Uskrsa odavno nadišla svoj religiozni karakter i postala dio narodne tradicije, pogotovo s karakterom Uskrsa kao praznika sveopće radosti.

Kao uvijek dragi gost, gradonačelnik Grada Zagreba Mi-

lan Bandić sa suradnicima, koji svojim značajnim postignućem smatra da je uspio učiniti Zagreb multietničkim i multikulturalnim gradom, obratio se prisutnima izrazima posebnog poštovanja i uvažavanja Crnogoraca, a dio njih je istaknuo kao svoje prijatelje.

Prionulo se raznim delicijama koje su napravile vrijedne članice Društva, uz čašu crnogorskog i ostalih vina. Divna košara prepuna crvenih i šarenih jaja ukasila je blagdanski stol, a njeni autori Jelena i Vujadin Prelević su darovali crveno jaje gradonačelniku Bandiću, da ga, u skladu s običajima, čuva do sljedećeg Vaskrsa jer će ono njega čuvati od svih zala, bolesti i nevolja.

Uslijedila su čestitanja: sretan Uskrs - Hristos vaskrese!

Još jedna ugodna večer u Crnogorskom domu koji po riječima mnogobrojnih posjetitelja „zrači nekom posebnom toplinom.“

CRNOGORSKO VEČE U ZAGREBU

NAJLJEPŠA JE PJESMA RODNOG KRAJA

Slavica Šarović

Pjesmom zborova odzvanjala je tradicionalna Crnogorska večer održana 26. travnja 2017. u Zagrebačkom kazalištu lutaka. Organiziralo ju je Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb koje je u goste pozvalo nekoliko pjevačkih zborova.

Milanka Bulatović, predsjednica Društva, je istaknula da svake godine pozivaju posebne goste te je tako bilo i ovoga puta. Prvi je na pozornicu izašao vokalno-instrumentalni sastav Albanskog kulturnog društva „Shkëndija“- Zagreb čiji je voditelj Ngadhnjim Istrefi najavio da će otpjevati nekoliko pjesama sa sjevera i juga Albanije, ali izvedbu su započeli hrvatskom pjesmom „Zagrljeni“. Taj sastav ima pet članova profesionalnih glazbenika koji izvode etno pjesme u jazz obradi. Velikim pljeskom publike i košarom cvijeća nagrađeni su albanski izvođači, kao i ostali koji su nastupili poslije njih.

Oluja oduševljenja ponijela je publiku kad je zapjevao mješoviti pjevački zbor „Crnogorske zore“ Zajednice Crnogoraca Split. Taj zbor djeluje nepunih godinu dana i ovo mu je bio prvi nastup izvan Splita, a pod vodstvom Mirka Jankova otpjevao je pjesme „Oj, devojko đesi ruže brala“, „Pjevaj Maro“, „Oj, javore zelen bore“ i „Oj, devojko zlatna jabuko“.

Iznenadjenje večeri bio je mješoviti pjevački zbor „Domaćigosti“ Zagreb, koji djeluju od listopada prošle godine, a čini ga nekoliko migranata iz Afganistana i Pakistane, vrsna pjevačica izbjeglica iz Sirije, koja je solirala izvodeći jednu sirijsku pjesmu, te djevojke iz Zagreba. Na njihovu repertoaru bila je jedna armenska pjesma, „Aleluja“ i makedonska pjesma „Ruse kose curo imaš“.

Publika je velikim pljeskom od srca nagradila izvedbu zbora „Domaćigosti“. Kad je na pozornicu izašao zbor „Montenegro“ Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb u pratnji voditelja i harmonikaša Edina Džaferagića kojemu se pridružio i Danijel Domazet, mnogi su i „zaplesali“ na svojim mjestima u dvorani. „Montenegro“ je otpjevao pjesme „Pomrčina“, „Crnogorac“, „Jovano, Jovanke“ i „Niđe nebo nije plavo“, te još neke među kojima je bila i „Serbus Zagreb“. U završnom dijelu programa pridružio im se i splitski zbor „Crnogorske zore“, a pjesmi se prepustila i publika. Pjevala je i pljeskala cijela kazališna dvorana, bila je to večer puna glazbe i emocija koja je prisutne pjesmom vratila u rodni kraj, prelijepu Crnu Goru. Program je vodila Jadranka Šincek, članica društva i zbora „Montenegro“, no druženje nije završeno kad je utihnula glazba, nastavljeno je na domjenku na kojem su služene delicije crnogorske kuhinje i vino.

CRNOGORCI BRILJIRAJU U DRAMI KOJA JE ČEHOV U TRANZICIJI

Izvor: Večernji list 02.05.2017., Bojana Radović

U “Dokle pogled seže” sve je namjerno ogoljeno, nema scenografije i kostima, tek ljudi, njihove sudbine i očaj iz kojeg se izlaz ni ne nazire. Scena je ovdje posve prazna i crna, tek negdje u njezinu dnu nalazi se klavir, ali i njega u jednom trenutku iznose. Ljudi na sceni, kao da su ovog trena došli s ceste. Oni svjedoče o svojoj svakodnevici. Ono u kojoj se nema za kruh, a nedostižan san je pet tisuća eura i čarobni stroj koji se kupuje u Njemačkoj, a uz koji bi život bio ne samo bolji, već savršen. Njihova protuteža su političari i kriminalci, oni koji imaju novaca za ljetovanje na jahtama, ali su međusobno u neraskidivoj vezi. Oni prvi su profesori, ali i obični radnici, koje zatičemo kako prenose stari namještaj, očajnici, koji na okrutan način ostaju bez posla, ali i oni koji im daju otkaze. To je brutalno iskrena predstava “Dokle pogled seže” Kraljevskog pozorišta Zetski dom sa Cetinja, koja je gostovala u sklopu programa Europsko kazalište u ZKM-u.

Skrbnik i hranitelj

Predstavu je u Crnoj Gori režirao poznati mađarski redatelj Árpád Schilling, ali ona je (vrlo očito) autorski projekt njega i glumaca koji su sve ono što vide (i žive) oko sebe unijeli u to djelo. To je priča o okrutnoj tranziciji u Crnoj Gori, o beznađu u zemlji premreženoj kriminalom i korupcijom, o moćnicima koji arhitektima crtaju planove, jer

ovi naivci ne razumiju kako je lako u nacionalnom parku graditi betonska zdanja, o mladima koji odlaze... To je priča o suvremenoj Crnoj Gori, ali bi vrlo lako mogla biti i priča o suvremenoj Hrvatskoj. Lako smo se prepoznali, jer razlike su male, tek pokoja sličica koja progovara o mentalitetu, poput one o Crnogorcu koji ženi kada očajava da nema novca za hranu i djetetove nove cipele, ne da da nađe posao, jer on je skrbnik i hranitelj obitelji. Konačan dojam je Čehov u tranziciji, jer ovdje je bit svega ljudska sudbina, emocija, očaj... Stoga i funkcionira namjerna ogoljenost scene, kostimi kao “civilna” odjeća glumaca.

Glumačke ekspresije

Zapravo im ništa od tih izvanjskih teatarskih elemenata ni ne treba. Glumačke su ekspresije toliko moćne da gledatelj oko njih vidi svoj “film”, što najviše to do izražaja dolazi u sceni famozne pljačke banke, koja je tek naoko prizor iz crtića “A je to”. Baš ona otkriva nevidene dubine očaja ljudi pred zidom bijede. Odličan glumački ansambl predvodi Srđan Grahovac, a s njim su na sceni: Varja Đukić, Nada Vukčević, Dušan Kovačević, Zoran Vujović, Dejan Donović, Jelena Simić i Aleksandar Gavrančić.

Ovo je priča o suvremenoj Crnoj Gori, ali i Hrvatskoj, jer razlike su u nijansama.

KNJIŽEVNO VEČE U UMAGU

HOMMAGE PREDRAGU MATVEJEVIĆU - MATVEJEVIĆ I CRNOGORSKI PISCI

Milanka Marić

Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore «Bujština», u suradnji s Gradskom knjižnicom Umag i H.D.P – ogranak Istra uz potporu Grada Umaga i Savjeta za nacionalne manjine RH, organizirali su 30.3.2017.g. u Gradskoj knjižnici Umag **Književno veče: Hommage Predragu Matvejeviću - Matvejević i crnogorski pisci.**

Uvodni dio večeri- Milanka Marić, predsjednica Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore «Bujština» pozdravila je brojnu publiku, među kojom su bili zamjenici gradonačelnika gosp. Mauro Jurman i Nko Čančarević, pročelnik za društvene djelatnosti Slaviša Šmalc, ravnatelj ustanova u kulturi Grada Umaga, Buja i Novigrada, predstavnici udruga nacionalnih manjina i brojni javni i kulturni djelatnici i građani Umaga i Bujštine.

Zatim je ukratko iznijela osnovne podatke o Predragu Matvejeviću.

Poštovani posjetitelji, 2.2. 2017. napustio nas je svjetski cijenjen intelektualac, humanist, borac za pravdu, najvažniji i najprevođeniji hrvatski pisac i publicist, profesor Predrag Matvejević, kozmopolit, poliglota, aktivist za ljudska prava, mirotvorstvo i razum.

Cijeli njegov život bio je borba protiv nepravde prema ljudima, protiv mržnje i neljudskosti, nepoštenja intelektualnog, političkog i uopće ljudskog. Nijedan režim, ni lijevi ni desni, niti prijateljni i klevetni, nisu ga u tome pokolebali niti mu uskratili nadu u bolje sutra. Tom idejom su prožeta sva njegova književna i druga djela, jer je to bio njegov život i jedini smisao življenja i djelovanja.

Budimo sretni da ima nas još koji ćemo baštiniti i tu njegovu ostavštinu.

Rođen u Mostaru, otac Ukrajinac, majka Hrvatica, nakon gimnazije započinje studij francuskog jezika u Sarajevu, zatim odlazi u Zagreb i na FF stječe diplomu profesora romanistike.

Godine 1967. doktorira na Sorboni u Parizu; tema o angažiranom i prigodnom pjesništvu.

Trideset godina bio je profesor na FF u Zagrebu. Devedesetih godina napušta Zagreb i do 2007. godine predaje slavenske jezike i književnost na fakultetima u Parizu i Rimu a kao gost predavač i na drugim poznatim Sveučilištima.

Tih godina je živio između azila i egzila.

Dobitnik brojnih nagrada i odlikovanja koja su mu dodijelili predsjednici Francuske, Hrvatske, Slovenije i Italije. Na-

jveća književna nagrada STREGA za Mediteranski brevijar.

Tijekom 2016. šezdesetak talijanskih književnika i intelektualaca, među kojima i Umberto ECCO i Claudio Magris, pokrenuli su inicijativu da se Predragu Matvejeviću dodijeli Nobelova nagrada.

Sudionici večeri govorili koji su govorili o Predragu Matvejeviću su i njegovi osobni prijatelji i suradnici

Claudio Ugussi- profesor i slikar iz Buja kolega i prijatelj još od davnih studentskih dana u Zagrebu za čije je hrvatsko izdanje knjige «Kameno gnijezdo» Matvejević napisao predgovor, spriječen, ali prisutna je bila njegova supruga gosp. Lucia i Lorena Monica Kmet, prof. prevoditeljica knjiga C. Ugussia – koje su prenijele njihova prijateljstva.

Nenad Popović, inicijator ovog hommagea, predsjednik H, D, P. istarskog ogranka, publicist i nakladnik izdavačke kuće «Diuriex», čovjek koji svojom izdavačkom politikom «potiče pomirenje i zajedničku kulturu na Balkanu», potiče i objavljuje **mlade autore s postjugoslavenskih prostora i brine da budu prevedeni i čitani. Među njima su i brojni crnogorski pisci**

(Ognjen Spahić, Balša Brković, Andrej Nikoleidis.. i drugi)

Drago Kraljević, sociolog i publicist, bivši veleposlanik RH u Italiji, suradnik i prijatelj s Predragom Matvejevićem

2000 -2005. za čiju je knjigu « Istranin u Rimu» Matvejić napisao predgovor.

Neven Ušumović, književnik, ravnatelj G K Umag, poznatelj Matvejićevih djela.

Lorena Monica Kmet je veoma impresivno pročitala sažeti dio eseja Claudia Ugussia o Predragu Matvejiću, objavljenog za književni časopis Battana 2002.g.

Ugussi je predstavio Predraga Matvejića kao suvremenog Prometeja koji je već porijeklom, a kasnije druženjem s najvećim europskim misliocima, zaražen kozmopolitizmom, postao neumorni borac za ljudska prava, za svijet pravednosti i humanosti. Braneći u javnim nastupima i pismima prvake slobodoumlja pred jednoumljem, rano je postao «slučaj Matvejić», te se u zlim vremenima sklanjao u književnu osamu. Tako je i nastao Mediteranski brevijar. Robert Bre'chon je za njegov Epistolarij napisao da je to kronika našega vremena koja se može čitati kao

roman o Europi i propitivanje najosnovnijih civilizacijskih vrijednosti, a u kojoj Matvejić javno ispovijeda svoja humanistička uvjerenja emancipacije čovjeka od svakog oblika ideološke prisile.

Nenad Popović, se emotivno prisjetio prvih susreta sa profesorom Matvejićem, kojega su svi studenti doživljavali veličinom, a on je bio toliko jednostavan i pristupačan svakom čovjeku kojega bi susreo. Prvenstveno je istako njegovu pravednost i humanost, ali i nepravde koje su mu činjene. Istakao je veliku popularnost Mediteranskog brevijara koji je preveden na 25 svjetskih jezika, te ogroman doprinos Matvejića na popularizaciji stvaralaštva Miroslav Krleža kod nas i u svijetu.

Naglasio je da može biti sretan i ponosan što je kasnije postao izdavač i urednik njegovih knjiga i veliki prijatelj.

Nenad Popović je odgovarao na pitanja Nevena Ušumovića o književnim polemikama Matvejića u obrani Danila

Kiša, Mirka Kovača i drugih. Kad su Kiša, povodom izdavanja Grobnice za Borisa Davidovića, optužili za plagijat i antisemitizam, uz njega je kao čvrsta potpora bio - Predrag Matvejić. Stao je u obranu Mirka Kovača još davne 1974.g. Zatim je dodao i da bi Predrag Matvejić sigurno bio sretan kad bi prisustvovao ovoj književnoj večeri i zahvalio prisutnima na dolasku. Zahvalio se brojnoj publici.

Drago Kraljević, bivši veleposlanik RH u Italiji, upoznao je Matvejića 2001. godine u Rimu kod Stalnog predstavnika Crne Gore Lj. Perovića, a kasnije su službena i privatna druženja nastavljena u raznih prigodama, kada je hrvatsko Veleposlanstvo organiziralo primanja, koncerte, izložbe itd.

- Zajedno smo u Italiji organizirali prezentacije knjiga Vlade Gotovca, A. B. Šimića, a Matvejić se rado odazivao na sve naše pozive. Organizirali smo zajednička predavanja i donacije knjiga za potrebe Katedre za slavistiku koju je on vodio. Aktivno je sudjelovao na službenoj prezentaciji u Rimu koju je organiziralo naše Veleposlanstvo na temu "Hrvatske ambicije za ulazak u EU" uoči primanja 10 novih država u članstvo. Posljednji put vidjeli smo se u Zagrebu 2014. godine u talijanskom Kulturnom centru na promociji talijanskog izdanja moje knjige. Tijekom večeri prikazivani su slajdovi na kojima se vide susreti sudionika, Danila Kiša, Mirka Kovača, naslovi knjiga brojnih autora.

Na kraju večeri pročitano je nekoliko ulomaka iz Mediteranskog brevijara.

PRVO "CRNOGORSKO VEČE" U SPLITU

Nataša Gerželj

U Splitu je 18.03.2017. godine u dvorani Multimedijalnog centra Doma omladine, održano „Crnogorsko veče u Splitu“, u atmosferi crnogorske pjesme. Uz potporu Savjeta za nacionalne manjine ova se manifestacija po prvi put u 15 godina rada zajednice uspješno organizirala i održala.

Program je vodila mlada nikšićanka Marija Marković a u programu su sudjelovali Mješoviti pjevački zbor „MONTENEGRO“ Društva „Montenegro“ Zagreb sa voditeljem Edinom Džaferagićem, mješoviti pjevački zbor Zajednice Crnogoraca Split „CRNOGORSKE ZORE“ sa voditeljem Mirkom Jankovom te pjesnikinja i aktivna članica Zajednice i zbora „Crnogorske zore“ Ljubica Katić.

Gledala sam s Koma Plava, Pomrčina, Oj đevojko đe si ruže brala, Pod onom gorm zelenom, Crnogorac, Tekla voda

na valove, Niđe nebo nije plavo samo su neke od pjesama u kojima je publika uživala i pozdravljala pljeskom. Publika je nakon programa tražila još. Za kraj su oba zbora sa voditeljem Edinom otpjevala „Niđe nebo nije plavo“. A mogao se doživjeti i spontani crnogorski oro Predsjednice ZCS Nataše Gerželj i člana ZCS Borivoja Stevovića.

Uz crnogorske priganice i domaće kolače koje su pripremile članice ZCS moglo se naći pršuta, sira i vina te druženje uz crnogorsku pjesmu u predvorju dvorane.

Sigurni smo kako se ostvarila lijepa tradicija međusobnih gostovanja crnogorskih zborova iz Splita i Zagreba. Ljudi željni ovakve manifestacije s nestrpljenjem će dočekati iduću godinu.

LIKOVNO-PJESNIČKA VEČER "OBLOST ŽENE"

CRNOGORCI SPLITU 2017.

Nataša Gerželj

Likovno-pjesnička večer pod nazivom OBLOST ŽENE održala se u prostorijama Zajednice Crnogoraca Split, u ponedjeljak, 27.03.2017. s početkom u 19 sati.

Susret su omogućile i podržale Predsjednica Zajednice Crnogoraca Nataša Gerželj i Koordinatorica kulturno-umjetničkog amaterizma Zajednice Crnogoraca Blaženka Jukić, ujedno slikarica i članica udruge „Kulture snova“, Umjetničke i likovno-književne unije „Vlaho Bukovac“, Likovne kolonije „Emanuel Vidović“ i crnogorskog i bošnjačkog pjevačkog zbora.

SUDIONICI LIKOVNO PJESNIČKE VEČERI:

Večer je upriličena u čast otvorenja izložbe slikarice Nede Sanader, članice Likovne kolonije „Emanuel Vidović“.

Umjetnički rad Nede Sanader predstavila je slikarica i književnica Nada Vučićić, članica „Kulture snova“, Zagreb, ujedno voditeljica splitskog kruga Udruge.

Večer je obogatila književnica Zvezdana Čagalj, članica udruge za promicanje kulture „Kultura snova“, Zagreb pri kulturnom krugu Split.

Književni rad Zvezdane Čagalj predstavila je književnica Natali Šarić, članica „Kulture snova“, a pjesme je čitao jutarnji domaćin - Day Antunović.

Umjetničku večer glazbom je upotpunio vokalno-instrumentalni duo „LUX“ iz Solina kojeg čine brat Jure Delić na akustičnoj gitari i sestra Ivona Delić - vokal. Osebjan domaći i strani repertoar upotpunjuju vlastitim pjesmama koje piše Ivona, članica Umjetničke, likovno-književne unije „Vlaho Bukovac“.

U prepunoj dvorani u kojoj se tražila stolica više, osjećala se vrlo ugodna i opuštana atmosfera zazidana kulturnim duhom slike i riječi.

OBLOST
Mekom rukom
Oblo
Zaobljava
Oblinu
Nagosti svoje
Na bijelom zidu
Obla sjena.

Pod kosom diše,
Teškom i mokrom,
Nektar života
Opojno siše
I sva je u sebi
Jednostavno-
Žena.

LIKOVNO-PJESNIČKA VEČER "SIMFONIJA STVARANJA"

CRNOGORCI SPLITU 2017.

Nataša Gerželj

Kao što i sam naslov govori, simfonijska stvaranja se osjećala na likovno-pjesničkoj večeri koja se održala u prostorijama Zajednice Crnogoraca Split 28.04.2017. godine s početkom u 19 sati. U suradnji sa Slovenskim kulturnim društvom „TRIGLAV“ iz Splita predstavio se amaterski slikar Ivan Kosmos.

Kosmos je prvenstveno slikar pejzaža, dalmatinskih motiva, mora i mrtve prirode i na tome u motivnom smislu gradi svoje slikarske temelje. On je slikar koji doživljava svijet oko sebe i vidi ga takvim kakav on zapravo i je, ne želeći u likovnom odrazu mijenjati nešto niti impresionistički ni ekspresionistički, dakle cisti je realist. Iako njegov ogroman opus umjetnički oscilira u izražavanju kvalitete, Kosmos se je pokazao uspješnim u gotovo svim tehnikama slikanja, što je, priznajemo rijetkost u slikarstvu. Boja je sve ono čime ovaj likovnjak rješava zadane i odabrane motive. Kompozicijski pravilno određen, bojom nastoji riješiti i perspektivu u čemu u dobrom dijelu i uspijeva. Sve njegove slike na kraju dobiju zadovoljavajući, simpatični i oku dopadljiv izgled.

Željko Mavrović, lik. kritičar

Ivan slika kaletu živopisnih gradića, agave, živopisne planine i jezera njegove rodne Slovenije. Služi se raznim tehnikama slikanja. Njegovi se radovi pretežno oslanjaju na realizam ali u stvaralačkom impulsu u zadnje vrijeme rado poseže i za ekspresionističkim elementima izraza, a posebno neka njegova djela imaju i dozu mističnosti. Na kraju bi rekao da Ivan slikanju prilazi sa radošću i vedrinom koja se prenosi i na promatrača.

Mladen Vulas, akademski slikar

Prisutni su uživali slušajući pjesme pjesnikinje Blaženke Jukić, Koordinatorice kulturnog amaterizma Zajednice Crnogoraca Split te u „Bolničkim zapisima“ koje je pripremila Mirjana Roguljić, profesorica engleskog, talijanskog i književnosti. Također su se mogle čuti prigodne pjesme u izvedbi Nikole Tošića i njegove gitare. Nikola nas je počastio izvedbom crnogorske i slovenske pjesme podižući publiku na noge.

U BEOGRADU ODRŽAN REGIONALNI SUSRET ISELJENIČKIH ORGANIZACIJA

U Beogradu je, u subotu i nedjelju 1. i 2. aprila 2017. godine, u organizaciji Saveza udruženja Crnogoraca Srbije- Beograd, održan regionalni sastanak predstavnika crnogorskih udruženja u povodu nastavka ranije započetih inicijativa i aktivnosti, sa namjerom očuvanja i unapređivanja dosadašnjih vidova komunikacije, podsticanja daljnjeg procesa povezivanja Crnogoraca u okruženju na programskim osnovama, a sa svrhom prepoznavanja i pomaganja njihovih stvarnih potreba i interesa u sredinama u kojima žive i rade.

Na sastanku je usvojen nacrt akcionog plana koji na početku definiše vrstu, oblik i obim saradnje, a potom organizaciju i realizaciju zajedničkih događaja, prioritarno kulturnog

sadržaja. Predloženo je da jedan takav događaj bude održan do kraja godine, najvjerovatnije u Beogradu.

Dvodnevni susret u Beogradu okupio je predstavnike iseljeničkih udruženja iz Srbije, Hrvatske i Slovenije.

Nakon završetka sastanka i dogovora, predstavnici Udruženja Crnogoraca Beograda organizovali su kvalitetan i sadržajan program obilaska gradskih kulturnih i turističkih znamenitosti Beograda, a u okviru programa saradnje sa menadžmentom Beogradskog dramskog pozorišta, gledanje predstave „Let iznad kukavičjeg gnijezda“ u izvođenju Kraljevskog pozorišta Zetski dom sa Cetinja.

DUŠAN MIŠKOVIĆ

PREDSJEDNIK VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE I PREDSJEDNIK KOORDINACIJA VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

Izvor: Portal za nacionalne manjine HR, Slavica Šarović

Diplomirani pravnik Dušan Mišković, pripadnik crnogorske nacionalne manjine, obnaša dvije manjinske funkcije. Kozmpolita u duši u Hrvatsku je, iz ondašnjeg Titograda, današnje Podgorice, dovela ljubav. Mišković je u Zagrebu osnovao obitelj, otac je dvoje uspješne djece, a već i djed. Slobodno vrijeme troši na angažman na manjinskoj sceni Grada Zagreba, s posebnom namjerom da građanima glavnog hrvatskog grada prezentira crnogorsku kulturu i umjetnost. Pravničku karijeru Mišković, koji je na funkciji voditelja Službe za pravne i kadrovske poslove u Studentskom centru, okončat će u listopadu odlaskom u mirovinu te najavljuje da će se još više angažirati na manjinskoj sceni.

Što podrazumijeva vaš posao?

Prvo i osnovno radi se o timskom poslu. Moje Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba ima 25 članova i svi su aktivni. Svake godine utvrđujemo i realiziramo programe te svi sudjeluju u okviru svojih mogućnosti u realizaciji. Sebe smatram osobom koja je izabrana među jednakima. Ne bi se moglo drukčije. Zaposlen sam, kao diplomirani pravnik radim u Studentskom centru gdje sam voditelj Službe pravnih i kadrovske poslova. Uz to sam predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba. Ista je situacija kad se radi o Koordinaciji, bez timskog rada jedna osoba ne može puno toga postići. Sreća je u tome što smo tako koncipirani, zahvaljujući razumijevanju i sredstvima koja dobivamo od Grada Zagreba, da i vijeća i predstavnici, a i Koordinacija imaju tajnike koji profesionalno obavljaju te poslove i koji su alfa i omega kad je u pitanju realizacija programa.

Crnogorska nacionalna manjina Grada Zagreba je jedna od najaktivnijih, tjedno organizirate kulturne događaje i imate dobru vezu s Crnom Gorom. Kako ste uspostavili tu suradnju?

Najprije smo stabilizirali odnose među grupom Crnogoraca koja pripada Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske. Tu su se uključile udruge u Zagrebu i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" i članovi Vijeća. Ponosni smo zbog toga što su naši članovi i oni koji nisu Crnogorci. Uspostavljena je simbioza i kad smo zajedno lakše možemo uspostavljati kontakte i na nivou Grada Zagreba koji je vrlo bitan faktor jer osigurava mnogo toga. Ne kontaktiramo s državom Crnom Gorom kao institucijom, nego s Maticom crnogorskom i nevladinim udrugama i službama koje je država osnovala da prate iseljenike. Tu smo naišli na plodno

tlo, a naš cilj je da iz Crne Gore, Hrvatskoj i Gradu Zagrebu, predstavimo ono što je najbolje. Obraćamo se društvu likovnih umjetnika Crne Gore, Društvu književnika i ostalima da nam po vlastitom izboru predlože nekog tko će ih prezentirati. Kao domaćini i organizatori pobrinemo se za adekvatan prostor i da događaj bude medijski popraćen i posjećen.

Koliko ima Crnogoraca u Zagrebu?

Prema posljednjem popisu 1100, a u Zagrebačkoj županiji 1200.

U Vijeću su aktivni i pripadnici mlade generacije. Kako stvarate te neraskidive veze među generacijama?

Ljudi su, bez obzira na godine, shvatili i prepoznali namjeru da najbolje što imamo želimo prezentirati na ovom prostoru. Vjerojatno nekad i promašiti. Ali iskustva govore da ljudi prepoznaju kvalitetu onoga što dolazi iz Crne Gore. Kad je u pitanju dokumentarni film, radi se o teritoriju i prošlosti Crne Gore pa Crnogorci dolaze na projekcije iz emotivnih razloga. Ostali dolaze zbog toga da se prisjete kako je nekad bilo i kako se živjelo na području zajedničke države, a mlađa generacija da vidi o čemu se tu radi. Nadalje, nas Crnogorce bije glas da nismo muzikalni, međutim, svake godine dovodimo vrhunske glazbenike. U bivšoj državi kad su ljudi iz tog područja odlazili prema Beogradu, manje prema Zagrebu, sve ono što je vrijedilo te su sredine sebi prisvajale. Primjer u Zagrebu je Dimitrije Popović. Nakon osamostaljenja Crne Gore i vraćanja državnosti, to više "ne dozvoljavamo". Želimo naše umjetnike vratiti u umjetnički korpus Crne Gore.

Koliko ima pripadnika crnogorske dijaspore?

Političari tvrde da je jedna Crna Gora iseljena, znači otprilike još 600.000 građana.

Kako ste došli u Zagreb?

Zbog ljubavi. To je vrlo interesantno, moja supruga je Crnogorka rođena u Varaždinu i živjela je u Zagrebu, a upoznali smo se u Crnoj Gori. Ja sam inače kozmopolit, meni je u bivšoj državi bilo svejedno gdje ću živjeti. Živo sam u ondašnjem Titogradu, danas Podgorici, diplomirao pravo u Beogradu, oženio se i preko veze došao služiti vojsku u Jastrebarsko. Nakon vojske je trebalo odlučiti gdje ćemo supruga i ja živjeti. Naša logika je bila ići tamo gdje možemo najlakše dobiti posao. Dobio sam ga u Zagrebu dok sam još bio u vojsci i ostao ovdje.

Vaš sin je uspješan znanstvenik, a kći dizajnerica. Budući da ste zaposleni i u slobodno vrijeme obavljate funkcije u organizacijama crnogorske nacionalne manjine, jeste li zakinuti za obiteljski život?

Već sam djed, imam unučicu i očekujem još dvoje. U mirovinu ću u listopadu i radujem se jer ću imati više vremena. Ovo čime se sad bavim je naporno, iziskuje mnogo vremena i koncentracije, ali čim odem u mirovinu još više ću se angažirati na manjinskim poslovima. Zato kažem svojim tajnicima: "Čuvajte se."

Hoćete li češće ići u Crnu Goru?

Krasna je Crna Gora, ali tamo sam išao češće dok su moji roditelji bili živi.

Vaše Vijeće stalno organizira neka događanja. Što je od značajnijih programa planirano ove godine?

Svake godine, s obzirom da je obnova crnogorske državnosti vrlo bitna, Vijeće aktivno sudjeluje u proslavi i nositelj je svih aktivnosti, svega što se događa u Zagrebu. Ali sinhronizirano na svemu rade društvo "Montenegro" i Vijeće. Ne radimo nekakve razlike, osim kad se radi o nositeljima nekih manifestacija. Što se tiče vrijednosti Crne Gore, građani Zagreba zaslužuju da im se nešto kvalitetno prezentira. Cilj je da u sredini u kojoj živimo predstavimo matičnu državu, kao i naše podrijetlo. Pratimo i rad naših istaknutih

umjetnika Dimitrija Popovića i Veljka Bulajića, bavimo se izdavačkom djelatnošću, imamo više od 100 objavljenih naslova po čemu smo odmah iza srpske nacionalne manjine.

Kako to uspjete s obzirom na ograničena sredstva?

Po sredstvima koja dobivamo smo u rangu Čeha, Mađara, Slovenaca i Makedonaca, ali može se. Važno je istaknuti da bi se mnogo manje toga ostvarilo da nije tu Milan Bandić i njegova ekipa koji podržava nacionalne manjine. Jedino Grad Zagreb od svih hrvatskih gradova osigurava prostor za rad svim nacionalnim manjinama. Nama su osigurani i prostori koji su u vlasništvu Grada Zagreba i postoje pravila kako doći do njih, primjerice Crnogorski dani se održavaju u Kazalištu lutaka. Grad Zagreb je dao maksimum, ne znam što bismo još tražili a da to ne bi bilo izmišljanje. Dobili smo sve kompletno, netko više, netko manje, ali svatko od nas ima prostor i financijska sredstva. Ova sredina je dala mnogo nacionalnim manjinama.

Spomenuli ste da ste iz Vasojevića, jednog od najvećih crnogorskih plemena, a mnogo radite na promidžbi crnogorske kulture u Zagrebu. Koja vam je, primjerice, najdraža crnogorska pjesma?

Moj glazbeni interes je malo drukčiji od ovoga što se sad vratilo. Ima krasnih narodnih pjesama, a budući da sam iz Vasojevića, onda je to pjesma "Oj, devojko Vasojevko".

MONOGRAFIJA "EROS, KRV I SVETOST"

JOŠ JEDNA IZUZETNOST VELIKOG STVARAOCA

Mladen Lompar

U izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica izašla je iz štampe monografija „Eros, krv i svetost“, **Dimitrija Popovića**.

-Monografija „Eros, krv i svetost“ Dimitrija Popovića je imaginarna galerija djela o Juditi, Salomi i Mariji Magdaleni. Biblijsko trajanje tri veličanstvene žene u tokovima evropskog stvaralaštva, u stvari, priča velikog crnogorskog umjetnika i pisca o njegovom duhovnom dobru. To je bio put kojim se u crnogorskoj umjetnosti došlo do jedinstvenog

teorijskog djela.

Judita

U prostor svog duhovnog dobra Dimitrije uvodi kratkim iskazom o starozavjetnoj heroini koja se oslobađa korotničkog života i odlazi pod šator Nabukovog vojskovođe da mu zavodničkom snagom i opojnošću, sopstvenim mačem odsiječe čupavu glavu i na pladnju svoje sluškinje je odnese okupiranom narodu Betulije.

Priču o raskošnoj Botičelijevoj Juditi, koju čini njegova pedantna analiza biblijskog teksta i izuzetnosti velikog italijanskog umjetnika, Dimitrije nastavlja analizom Mikelandelove freske na jednom sfernom trouglu u Sikstini. Erotsku povezanost Judite i Holoferna kod Mikelandela nalazi u neobičnom prikazu Judite s leđa dok plaštom prekriva odrubljenu glavu i gleda tijelo u čijoj je snazi do tada uživala. Mada u biblijskom tekstu niđe nema pomena o erotskom kontaktu Judite i Holoferna, Dimitrije ga tretira kao logičnu činjenicu.

S druge strane, Đordoneova Judita stoji kao usamljeni osvjetnik dok lijepom nogom što se pokazuje iz raskošne odjeće pritiska odrubljenu glavu Nebukovog vojskovođe, a u ruci, koja mu je poslije erotске strasti presudila, drži trofejni mač.

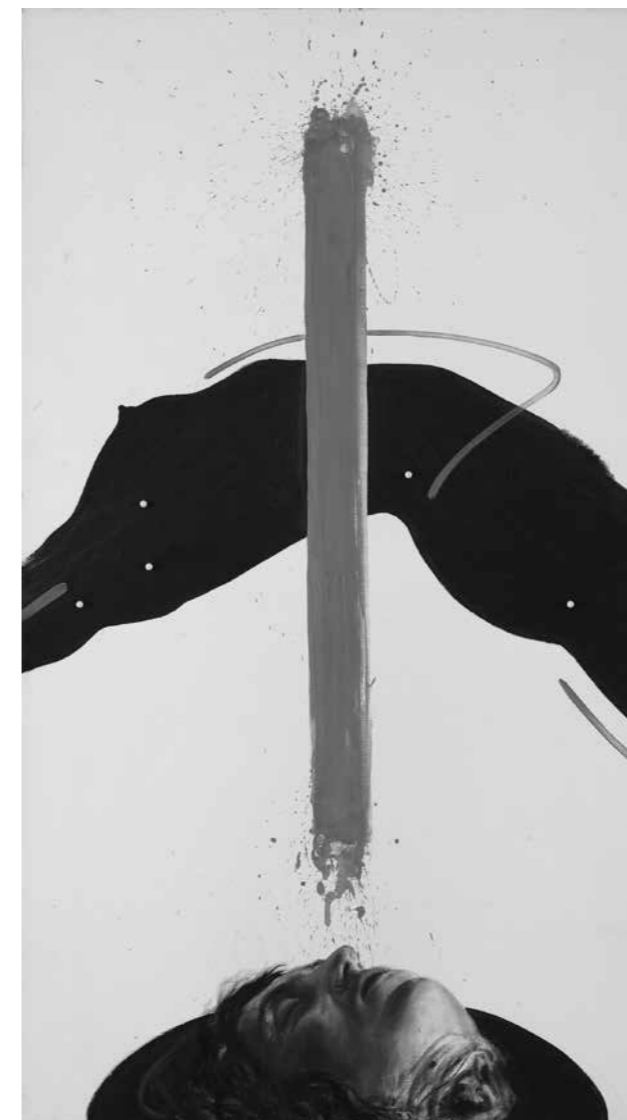
Kranahovom Juditom, što je „čini posebnom mračna harmonija erosa“ kojim je spasila svoju Betuliju od pada u asirsko ropstvo, nastavlja se ova svečana postavka djela velike evropske umjetnosti. Specifični Karavađov kjaroskuro i dramatika biblijske teme su idealna podloga za izrazito djelo italijanskog baroka, isto kao što je to „kitnjasti zla-

tovezni“ postupak bečkog secesioniste Gustava Klimta, koji Juditu nalazi u markantnom liku žene iz svog okruženja. Erotski nagovještaj u starozavjetnoj verziji priče o Juditi i Holofernu, je blizak njihovom prožimanju u likovnom postupku Pikabijinog djela.

Inspirisanost biblijskim ženskim likovima (pored Judite, Salomom i Marijom Magdalenom) sam pojašnjava na jednom mjestu: „Kod ove tri spomenute biblijske žene očituje se ..., na specifičan način, prožimanje erotizma i smrti, profanog i sakralnog, senzualnog i mističnog.“

Saloma

Pedantno bilježenje jevanđelista, ali i tvorca apokrifnih tekstova o Salomi i njenoj opojnoj igri u čast očuha cara Iroda, je podloga na kojoj su stvarane slike i skulpture, počev od renesansnog majstora Sebastijana del Pjomba. Njegovom Salomom sa Krstiteľjevom glavom na pladnju poslije zavodljivog plesa, počinje niz remek djela evropske umjetnosti. Ljepoti Salomine igre bliskija je raskošna Ticianova paleta i erotična podloga žene sa Krstiteľjevom glavom i malim puttom u krošnji razlistalog stabla. Erotičnost i ljepota Karavađove Salome, potencirana je ružnom vizijom

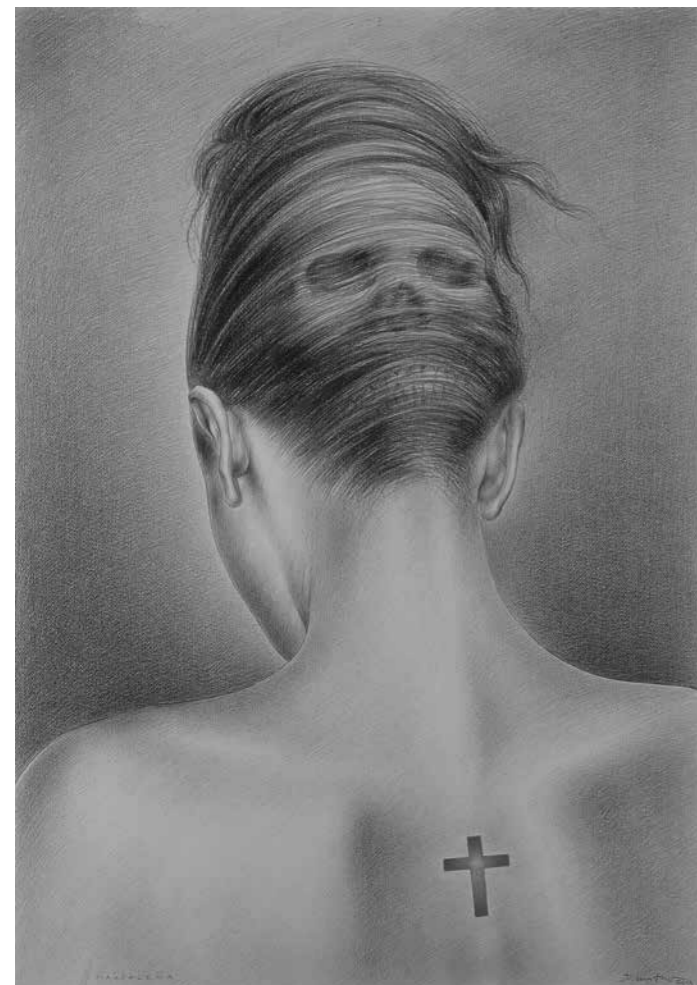
Krstiteljevog egzekutora, koji postavlja glavu na pladanj i sluškinjom što sve posmatra preko ramena sjetne plesačice.

U strogom izboru Dimitrijeve imaginarne galerije je kitnjasto Proviđenje Gustava Moroa, slika specifične erotičnosti i krvoločnosti, ne samo zanosne Salome nego i svih učesnika „scene“ kralja Iroda, kraljice Irodijade, dželata i sluga. Dimitrije je u svoj izbor uključio i Salomu Obrija Berdlija, crtež inspirisan Vajldovom pretpostavkom da je u Krstitelja bila zaljubljena sama Saloma i da je osvetom svoje majke osmislila ličnu povrijeđenosti Krstiteljevim ignorisanjem njenog ljubavnog zanosa.

Marija Magdalena

Marija Magdalena je treća velika tema ovog antologijskog izbora. O Hristovoj ljubavnici, ali po mnogim apokrifnim spisima i ženi koja mu je rodila ćerku Saru, stvorena je impresivna galerija evropske skulpture i slikarstva, a Dimitrije izbor počinje Donatelovim djelom, u čijoj viziji biblijska prostitutka nije ni lijepa ni zanosna grešnica. Ona je prije potrošeno, smežurano biće, kojemu samo ruke nose trag nekadašnje ljepote.

Analizu slikarskih djela sa sveticom iz Magdale počinje Ticianovim platnom sa jasnim otiskom putenosti, erotizma i suzdržane požude. U određenom smislu, Ticianovu viziju komparira sa Botičelijevoj slikom Radanje Venere.

Gverčinova vizija Marije Magdalene predstavlja njeno samokažnjavanje u pećini sa pitoresknim pejzažom u pozadini. Ljepotu i požudnost svog grešnog tijela kroti udarcima biča pred minijaturnim raspećem.

Najintrigantnija slika sa temom Marije Magdalene u podmakloj trudnoći je kompozicija baroknog majstora Žorža de la Tura sa atributima svete grešnice, lobanjom i svjetlošću iz kandila, koja rukama nježno dodiruje simbol svog materinstva.

S druge strane, El Grekova slika je puna veličanstvene svjetlosti i jedre ljepote obnažene žene, što upućuje na lascivne detalje koje provocira njena oproštena prošlost. Dimitrije uz Donatelovu „potrošenu“ Mariju Magdalenu, apostrofira djelo Antonija Kanove, na kojoj se gotovo može dodirnuti mermerna koža jevanđeoske bludnice. U nizu kiparskih djela u Dimitrijevom strogom izboru, Kanovino djelo je nastavak niza „erotske umjetnosti“.

Ako je klasicizam, kako navodi Dimitrije, ukroćeni romantizam, na najbolji način to potvrđuje Marija Magdalena klasiciste Frančeska Hajeza koji sveticu pokazuje kao potpuno nagu ženu u slobodi pastoralne samoće, sa atributima: lobanja, drveni krst u rukama.

Rodenovo majstorstvo je u tekovini impresionističke skulpture i ovdje se prezentira grupom Hrist i Magdalena gdje veliki francuski kipar posebno tretira pokret i trenutak skidanja s krsta.

Dalijev opus je omiljeni Dimitrijevi izbor, a u prezentiranoj viziji Životu Marije Magdalene, kako navodi, „se na profinjen način stapaju sakralno i nadrealističko čemu poseban doprinos daje Dalijeva urođena sklonost prema misticizmu, bez obzira kako tu sklonost umjetnik eksplicirao. Zato ova slika umjesto vizuelnog šoka nudi zavodljivu tajnovitost.“

Bejkonova vizija je konac lijepih žena iz Magdale. Ako je bejkonovska zamisao proces odumiranja jedne ideje o sakralnoj grešnici, onda je slika koja zatvara tok njenog trajanja kroz svjetlost kazna koja se definiše njenim užasnim krikom.

Ovako lucidan završetak Dimitrijevog imaginarnog muzeja „Eros, krv i svetost“, uvodi u škrti izbor njegovog tematskog stvaralastva, sa Juditom, Salomom i Marijim Magdalenom.

U pribježištu

Igrom slučaja, bio sam često u Dimitrijevom društvu dok je nastajala njegova Judita sa Petrom Vrkljan i Saloma sa Severinom, isto kao što sam bio svjedok njegovih konceptualnih radova iz sedamdesetih godina prošloga vijeka, sa kostima i gorskim ružama iz naše Arkadije. Bio je fokusiran, kao i uvijek, na stvaranje svojih djela. I tajnovit, ponekad uz svoje modele, kao u nekom pribježištu. Zato imam posebno poštovanje za konac njegovog teorijskog djela kao još jednu izuzetnost velikog crnogorskog stvaraoca.

DRUGOGA SUNCA LUČE

PREDSTAVLJANJE KNJIGE MIRAŠA MARTINOVIĆA: AUTENTIČNO KNJIŽEVNO DJELO O NJEGOŠEOVM I NAŠEM VREMENU

Danilo Ivezić

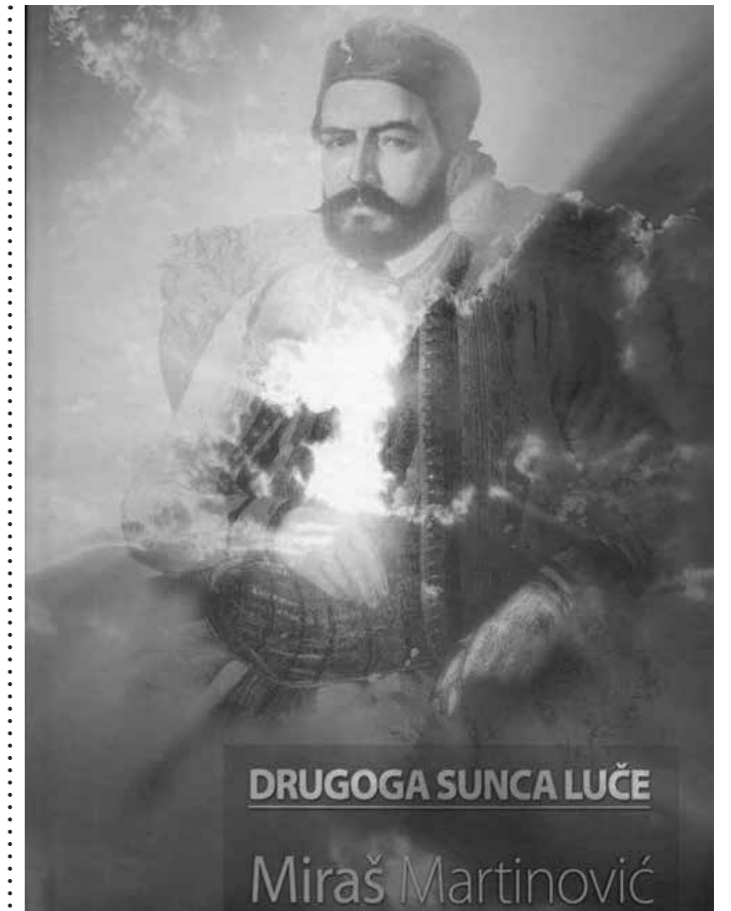
Uprepunom Crnogorkom domu u Zagrebu, a kao prvi program u obilježavanju 170 godina od prvog izdanja Gorskog vijenca, 30. 3. 2017, predstavljen je roman Miraša Martinovića **Drugoga sunca luče**, koji je izdalo Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Skener studio.

Otvarajući ovo posjećeno veče predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske **Danilo Ivezić**, urednik knjige podsjetio je na interesantnu hronologiju nastanka i objavljivanja. Kroz 67 poglavlja, 8 snova i 11 lučama pisano Njegoš je pred nama i u nama. Niko o njemu nije ovako zborio, kao što to čini Miraš ili to možda Njegoš zbori? Tu su i libri, i koze, i žito, i noć skuplja vijeka, i cvjetovi u kamenu, i sloboda, i bilježnica, i interesi velikih sila (sirak tužni...), i pečat, i izdaja, i krvna osveta, i vila, i velike dileme i lomovi, i Lovćen, i pesimizam, i optimizam, i Holmija kojom nam Miraš vraća u sjećanje tzv. katoličku kneževinu Vasojevića, zemlju brda (jer Holm znači brdo). Poljsko-vasojevički pakt. U knjizi je cijeli jedan život, trideset osam godina razapet i vječnost obasjana lučama drugoga sunca, rekao je Ivezić.

Svi učesnici promocije akademik **Tonko Maroević**, akademik **Dimitrije Popović** književnik **Petar Gudelj**, bili su suglasni u ocjeni da je ovo jedinstveno književno djelo, a kada su u pitanju knjige o Njegošu, knjiga drugačija od svih.

Odlomke iz romana čitala je **Milanka Bulatović**.

Tonko Maroević je u svom osvrtu istako da su Martinovićevo bavljenje starim gradovima, kamenjem, ruševinama, bile samo priprema za ovaj uzlet, za ovaj let. Bilo je logično što se sve to spaja u određenoj arhaiici, osjećanju ambijenta i prostora iz kojeg izvire Njegoševa riječ. Naslov ove knjige je sam po sebi inspirativan, ukazuje na Njegoševo djelo Luču Mikrozmata, njegovu ispovijest i zavjet. Miraševo književno djelo jeste lirski biografija Njegoša, u kojoj su svi elementi nijesu romaneskni, nijesu vođeni narativnom linijom i logikom, nego osjećanjem prvih i zadnjih pitanja. Jedan od mogućih naslova djela u nastajanju bio je Sjećanje i smrt, pa ta granična situacija, situaciju čovjeka koji većinu svojih dvojbi ispisuje pred pitanjima, pred tajnom, pred misterijom postojanja, Njegoša stavlja u poseban kontekst, te pisanje ovakvog unutarnjeg monologa, jesu preplitanje Njegoševe misli i misao njegovog tumača interpretira, čovjeka i pisaca Miraša Martinovića koji prihvaća ulogu i izazov govorenja na Njegošev način, sa parafrazama, lirskim ekskursima, sa onim elementima

koji djelo čine, ja bih rekao prozračnim, svijetlim, perspektivnim, govoreći o Njegoševoj dvojbi postojanja ali i onim što je ostavio potomcima, svojim suplemenicima, Crnogorcima, narodu, zemlji, koja će postojati dok bude etnosa Crnogoraca. Martinović je u svojem djelu približio i popularizirao misao Luče mikrokozma, teksta koji je sam po sebi pomalo arhaičan, pomalo prepun apstraktnih pojmova, prosto nedostupan svakom, pa Martinović kroz Njegoševu biografiju, kroz elemente, etape života, kroz dvojbe vladara, nevolje kojima je kao i njegova zemlja stisnut pozicijom između agresivnih Turaka s jedne strane, dvojbene Venecije, nevjerne Austrije i povremeno solidarne Rusije, naprosto Njegoševa pozicija politička i vladarka je vrlo teška, ali on to sve odmjerava ne samo iz perspektive sadašnjosti, kronologije i povijesti, nego i iz perspektive metafizičkih pitanja, pitanja postojanja, tražeći odgovore na one vječne tajne kojima se Martinović bavim u svom djelu, pa mu time daje posebnu dimenziju. Martinović je pronašao ključ identifikacije, povremeno citira, češće parafrazira, ja bih najrađe rekao – rezonira, primajući od Njegoša im-

pulse koje pjesnički transformira u govor koji u sebi vodi računa o regijama, koje su putovanja, susreti sa drugim ljudima, odnos Crne Gore, Boke, Crne Gore i okoline, te perspektive koje se miješaju, kao što je ona dubrovačka, gdje je sjedište ruskog konzula Ggagića, pa Njegoš u jednom trenutku kaže da on ne može shvatiti poziciju Crne Gore, jer gleda iz Dubrovnika i očima Dubrovnika. Ova knjiga nam je Njegoša učinila živim suvremenikom, čovjekom od krvi i mesa, a s druge strane lirskim i lirikom, što se često zaboravlja, zbog epsko-dramsko-žanrovske kategorizacije njegovih djela, i upravo kroz Martinovićeve lirske pasaže kojima su interpretirani, i koji daju dimenziju koju Njegoš za suvremenike ima, za nas koji smo manje vezani za povijesne trenutke, riječ je o interesantnom gledanju Njegoša iz perspektive jednog unutrašnjeg dijaloga, što u ovoj knjizi Njegoša čini i modernijim i suvremenijim, ili vanvremenim, ili vječnim, rekao je Maroević.

Dimitrije Popović je istakao da je pišući recenzije za prethodne Martinovićeve knjige isticao ono što se čini bitnim u Miraševom stvaralaštvu, a to je odnos prema prošlosti, prema tradiciji i prema svemu onome što tu tradiciju čini

živom, čime on daje dimenziju prošlosti, potvrđujući da ona može biti uvijek aktuelna. Taj Mirašev odnos prema tradiciji je flobеровski rečeno „drhtaj historije“, što potvrđuje i u njegovom romanu Drugoga sunca luče. Knjiga Povratak u Aleksandriju na neki način je pripremala knjigu o Njegošu. Ovom knjigom se Miraš poduhvatio jednog složenog, hrabrog zadatka, kojeg je uspješno riješio. Kažem hrabrog zato što Njegoš u Crnoj Gori, a posebno na Cetinju, što nam iz svog iskustva, doživljava kao ličnost koja ima mitske dimenzije, neko ko je mudrac nad mudracima, čije se misli titiraju kao antička mudrost, onaj koje se bitne za smisao života, neki su ga proglasili svecem, što je smiješno, ali on je svetac u literaturi. Miraš je dakle uspješno uradio postavljeni zadatak, jer je uspio da kroz prvo lice govorenja, kao Negoš, kazuje stvari na način da se uvijek drži onog Njegoševog i ne ode na puteve koji će ga povesti od Njegoša i suštine njegove misli. Miraš je bez sumnje stvorio svoje originalno djelo, profilišući Njegoševo i Njegoševo vrijeme na autentičan i drugačiji način, pa se ova knjiga izdvaja među brojnim koje su napisane o Njegošu, kazao je Popović

Poznati hrvatski pjesnik **Petar Gudelj** je napravio paralele između knjige Drugoga sunca luče i knjige Luča Njegoševe noći Dimitrija Popovića: „Dva Crnogorca, Miraš Martinović, pjesnik velikoga dara, u stihu i u prozi, i Dimitrije Popović, nadahni pisac-mislilac i genijalni slikar, možda najveći danas, oba nadahnuta i prosvijetljena Lučom, napisao je knjige o Njegošu, Drugoga sunca luče i Luču Njegoševe noći, vrlo različite i vrlo slične, u dugu nizu napisanih i nenapisanih, što će se odsad do vijeka pisati u svjetlosti Njegoševa uma i djela. Objе o Njegošu kao o Bogu i o Luči kao o božanskom djelu. Pokušaji proniknuća u njegovu tajnu, mada Dimitrije kaže „da je tajna umjetničkog djela nedokučiva i da pravi smisao djela izmiče i samom autoru“, a Miraš: „Taj rukopis je vidljiv onima koje obasjavaju drugoga sunca luče“.

Autor **Miraš Martinović** je Njegošovo vrijeme i Crnu Goru Njegoševskog vremena stavio u kontekst današnjeg vremena, podjele koje potresaju Crnu Goru, na dva vječito sučeljena civilizacijska koncepta, istočni i zapadni, koji kao to najbolje zapaža Andrić u svojim esejima o Njegošu, što stvara vječitu dramu i podjelu u crnogorskom čovjeku i na crnogorskoj zemlji. To se očituje kroz vjekove, od kraljevstva otprve“ i ljetopisca popa Dukljanina do današnjih dana o najaktualnijim zbivanjima u Crnoj Gori, gdje se ta dva koncepta neprestano sučeljavaju, čineći tu dramu aktuelnom. Crna Gora je jedino postojana kao svoja i ta svojstvenost i autentičnost ju je očuvala i u svakom biti ili ne – biti na njenom istorskom putu, učinilo je da ona bude, rekao je Martinović.

OSVRT NA KNJIGU MIRAŠA MARTINOVIĆA

Dr. Čedomir Bogičević

Riječ Dr. Čedomira Bogičevića na promociji knjige Miraša Martinovića Drugoga sunca luče - KIC Budo Tomović, Podgorica, 12.04.2016., prenosimo u cjelosti.

Čovjek je umno zrno bačeno u prozračnu brazdu vremena, no besmrtnost njegovu sazrijevanju drugoga sunca luče (Njegoš, Bilježnica)

Cjelokupni opus književno-djelatnog agonu i poetičkog fenomena stvaralaštva velikog crnogorskog književnika Miraša Martinovića, otkriva i upućuje na široku gnoseologiju u otkrivanju supstancijalno-estetičkih noumena bivstva čovjekove esencije u makrokosmi njegove egzistencije čije su premise zasnovane na aksiloškoj hipotezi: ljudski postulat u strukturi povjesno-humanističkog i poetičkog supstrata, u prostoru i vremenu, physisu i logosu, u eshatologiji i mitologiji, na jednoj, te prosvjetiteljski horizonti o spoznaji univerzalnih atribucija svijesti što ih otkrivaju filozofija, nauka, arheologija, mitologija, umjetnost, estetika i religija, kao i sami krugovi civilizacijskog nasljeđa prirode i istorije, po Herderovom lancu kulture, između naraštaja ljudskog roda, na drugoj strani, determinišu odgovore o raznolikosti pojava, kauzalnih odnosa, tumačenja, hipoteza i sumnji u vječne istine, koje bi po Njegoševskom zavjetu osvjetlile mračne bezdane, jer kad svi kraj zaplamte svijetlošću/tad će opšti tvorac počinuti. Da li ova zadaća prinadleži ograničenom saznanju smrtnika ili pak traži interakciju udruženih umnih i poetskih snaga sličan poduhvatu nekog savremenog Herodotovog Aristeteja – čarobnjaka, proroka i pjesnika sa Bosfora, u liku ljudskog lika i božanstva, što je po dva puta živio i umirao, jednom kao smrtnik a potom kao Apolonov pratilac u obličju gavrana, a u međuvremenu spjevao legendarnu poemu Pjesme o Aripisi-ma, mitskom narodu sa sjevera Skitije, što se borio sa grifonima, četvoronožnim pticama, sa nogama lava i glavom orla, što su čuvali zlatno blago Hiperborejaca, koji ne žanju i ne grade kuće, pa kad se zasite života, bačaju se sa kamenih litica u morske dubine. Po Herderovom sistemu redosljed u filozofiji i istoriji, vremenski su, u hronološkom smislu, ali to nije smotra sistema koji slučajno dolaze i iščekavaju, jer vrijeme nije važno za svjetski duh koji se kao unutrašnji poslovoda nalazi izvan vremena jer je vječan, pa priroda dolazi do svog cilja najkraćim putem, dok svjetsko-istorijsko kretanje duha ima trnovit i mukotrpan put do ideje slobode i bića.

Kao rođeni pjesnik i pisac, kulturoloških i civilizacijskih

krugova, Miraš Martinović je izgradio originalni poetsko-saznajni postupak kojim je potvrdio Hajdegerovu misao da je poetsko mišljenje najviši stupanj misaonosti, najbliži istini, jer u poetici je fundament riječ, a riječ je Bog, a u Bogu je istina. Svjetski duh oblikuje ne samo svijest živih, nego i rodovi mrtvih naraštaja, pa se staro-helenski postulat theousus nomirein, vjera u bogove, preobražava u vjerovanje u ljude i njihov ratio i intellectus, zbog čega u Homerovoj Odiseji, samo bogovi kude i opominju ljude, za zla koja čine na zemlji: ah, kako se žale na bogove smrtni ljudi/zboreći zla da im dolaze od nas/a nevolje sami spremaju svojim zločinstvima.

Crnogorska književnost i njen etičko-literarni fenomen dobio je monumentalno djelo snažnog, impresivnog, duboko-misaonog, povijesno-literarnog, etičko-slobodarskog i filozofsko-dramaturškog noumena, čija misaono-književna dramaturgija čini čast crnogorskom narodu, a posvećena je historijskom, slobodarskom, poetičkom, državotvornom, filozofskom i teozofskom biću lovcenskog genija - pjesniku, misliocu, filozofu i književniku, državnom reformatoru,

crnogorskom vladici i vladaru Petru II Petroviću Njegošu (1813-1851) - roman, književno-istorijsku dramu Drugoga sunca luče!

Djelo Miraša Martinovića Drugoga sunca luče, izraz je cjeloživotnog književno-eruditskog, istorijsko-etičkog i poetsko-filozofskog izučavanja i interpretacije Njegoševog djela, koje u svom fenomenološkom izrazu ujedinjuje poetsko, filozofsko, i državotvorno stablo koje izniče Iz korijena nenadmašnog uma i agonu poetsko-filozofskog velikana i

državotvornog reformatora Petra II Petrovića Njegoša, čija se poetsko-filozofska ekspresija i državotvorno pregnuće ne mogu izdvojeno posmatrati, jer se nalaze u književno-istorijskoj, i poetsko-filozofskoj sintezi i interakciji, a što znači da je Njegoševa vladarska pozicija inspirisala njegovu poetsko-filozofsku imaginaciju što je svojim humanizmom i slobodarstvom, afirmacijom ljudskog dostojanstva i junačne slobode protiv ropstva, ideje dobra protiv zla, zavjetom filantropije naspram sila mržnje i predrasuda, pobjede svjetlosti nad tamom, dala osobeno i uzvišeno svojstvo sveukupnoj Njegoševoj poetsko-filozofskoj i istorijsko-slobodarskoj niti njegovog života i djela, što ovaj roman stavlja među najviše vrhove svjetske poetsko-filozofske literature.

Roman Drugoga sunca luče je jedinstvena i originalna misaono-filozofska i književno-istorijska dramaturgija Njegoševog životopisa kroz ekspresiju njegove velike državotvorne, slobodarske i poetsko-filozofske misije, iskazana na duboko impresivan književno-poetski izraz što ga je u imaginarnoj formi, prosijavajući Njegošev život kroz rešetko sjećanja svoje prve slave, iskazao autor ovog djela kroz monološko-dijaloške forme Njegoševog misaono-djelatnog bića, kroz različite oblike svoje državotvorno-poetske i filozofske tvorbe, različite vremenske i istorijske, zbiljske i druge mijene na svjetskoj pozornici, zadatku ljudskoga bića kroz svoju ograničenu egzistenciju što ostavlja vječite plodove na drvetu saznanja, putem borbe neprestane da čovjek ostavi trag putem časnog imena, živjeći kao slobodno biće ispunjeno pravdom i ljudskim dostojanstvom.

Djelo Drugoga sunca luče je velika kvintesencija, sublimacija i sinteza interpretacije Njegoševa bitka, što je mogao iskazati samo polihistorični i eruditski um autora Miraša Martinovića koji je duboko spoznao sve pore velikog lovcenskog genija na pozornici svog života i poetske refleksije. Ovo književno djelo strukturirano u 75 dramaturških fenomena kao književno-strukturiranih dijelova - priča velike cjeline Njegoševa istorijskog i filozofsko-poetskog agonu, datih u monološko-dijaloškim formama Njegoševog iskaza kroz autorovu istorijsko-poetsku imaginaciju, čime se ostvaruje najviši mogući stepen dramaturgije ovog djela izraženog kroz najuzvišenije forme i stilske figure crnogorskog jezika, ali i najviše vrhove etičko-slobodarskog i filozofsko-poetskog bića crnogorskog čiji je sam izraz Njegoš. Grupe poglavlja ovog djela zaokružena su u jedan-aest poetsko-dramaturških cjelina, kao Njegoševih zavjeta iskazanih u posljednjih deset dana pred ždrijelo života i na posljednju uru, u nazivima "Lučama pisano", u kojima se, kroz sjećanje realnog bivstva, kao prvog života, iskazuje Njegoševa istorijsko-filozofska drama.

Ovaj roman Miraša Martinovića, refleksivno-herojska je poema velike narodne, filozofske i teozofske drame Njegoševe, iskazana u bogatim jezičkim slojevima kroz dramski – monološki kao unutrašnji dijalog, te književno-lirski fenomen izraza što ovo djelo čini jedinstvenim ne samo u crnogorskoj nego i evropskoj literaturi, i što ga čini dostojnim imena ingenioznog Njegoša i njegove slave,

ali i slobodarskog pregnuća, borbenog agonu i moralnog zavjeta crnogorskog naroda i Crne Gore kao multikulturene i multivjerske zajednice života, što svoju zavjetnu egzistenciju gradi na postulatu Neka bude što biti ne može, jer to je, kako autor Miraš Martinović, kroz Njegoševa usta, saopštava: Geslo moje borbe. I borbe Crnogoraca. Otkad za sebe znamo. Sa njime se rađamo. Kad to budemo izgubili, neće nas biti. Taj duh kad umre,

umrla je Crna Gora. Zavjetnom porukom Lovčenskoj planini kao simbolu crnogorske slobode, autor na antički način, preko Njegoša, saopštava stožernu misao realno-istorijske kohezije: Sve naše misli su sabrane u ovoj planini. Ona je sabiralište. Iz nje sve kreće i ka njoj se vraća. Ovdje je naše bitije.

Po svom noumenu i fenomenu i po svojoj supstancijalnoj dramaturgiji ovo djelo nema uzora u crnogorskoj i književnosti balkanskih naroda, pa se može reći da je ono prolem sine mater creatum, dok u svjetskoj književnosti, stoji po tematskoj imaginaciji, književna ostvarenja velikana: Volterov "Filozofski rječnik", "Savremena istorija" Anatola Fransa, "Sofijin svijet" Justejna Gordera, u kojima se na filozofsko-istorijskom diskursu, književnom formom, iskazuje svjetsko-povjesna istorija čovječanstva.

Djelo Drugoga sunca luče svojom izuzetnom književnom imaginacijom predstavlja pravi izazov za scenariste, sineaste, dramaturge i režisere, da ga kroz nove umjetničke forme i ekspresije predstave u različitim fenomenima svog višeslojnog književnog, istorijskog, državotvornog, filozofskog, teozofskog i umjetničkog bića.

Miraševu monumentalno književno djelo traga za najdubljim slojevima crnogorske i antičke kulturne baštine otkrivajući najstarije i najdublje slojeve njihovih duhovnih i materijalnih fenomena, u čijim temeljima je njegova humanistička poruka, kao homo poeticusa: Zadatak je književnosti da ljude učini boljim, jer kako reče Časlav Miloš – Čemu književnost ako ne služi narodu.

Leksika iskazana književno-poetskom formom Drugoga sunca luče je prava himna ljepoti i melodičnosti crnogorskog jezika, jer je njegov autor dokučio tajnu jezika, kao Hajdegerove kuće bića, ali i same suštine čovjekove ontologije: U jeziku dok te bude, i glavom će tebe biti (P. Preradović), pa je književnik Martinović ovim djelom iskazao svaku apsurdnost podjele crnogorskog jezika na narodni i književni, jer je to književno-istorijski, i socio-lingvistički, jedan i jedinstveni jezik, jer su na njemu svoju uzvišenu poetiku iskazali grandiozna crnogorska imena: Petar I Petrović, Petar II Petrović, Marko Miljanov, Stjepan Mitrov Ljubiša, R. Zogović, M. Lalić, Č. Vuković, N. Kilibarda, Jevrem Brković, B. Banjević, J. Vujisić, B. Jovanović Kastel i drugi.

Na kraju, jedan sintetički osvrt na tvorački opus Martinovića daje nam za pravo da ga iskažemo njegoveškim izrazom: što je skupa ovo svekoliko/do opštega tvorca poezija, iz čijeg sveukupnog stvaralačkog bića naš Miraš Martinović, po svemu predstavlja „svijetlo luče životvorne“.

O KNJIZI DRUGOGA SUNCA LUČE MIRAŠA MARTINOVIĆA

Dimitrije Popović

Dominantna odlika literarnog izraza Miraša Martinovića ogleda se u piščevom odnosu prema tradiciji, prema povijesti i kulturi, umjetnosti i mitu od antičkih do modernih vremena. Miraš zna i osjeća da je prošlost inspirativno vrelo za nova literarna uobličjenja u kojima se potvrđuje kontinuitet i aktuelnost fundamentalnih problema ljudskoga bića koji se izražavaju kroz sudbine likova odnosno povijesnih razdoblja kojima se Martinović bavi. U literaturi Miraša Martinovića ne ogleda se samo onaj postmodernistički koncept u kojemu se kao ključni elementi književnog prosedeada koristi citatnost odnosno intertekstualnost. Njegova literatura odražava onaj odnos prema prošlosti i tradiciji kao što su je imali Mirašu bliski autori o kojima je pisao poput T.S. Eliota, Konstantina Kavačija ili Margaret Jursenar... da navedemo samo neke. Riječ je, dakle, o onom floberovski kazano „drhtaju istorije“, koji je u slučaju Miraša Martinovića odraz piščeve potpune predanosti, podjednako intelektualne ili osjećajne, za motiv kojim je zaokupljen. Kada piše o nestalim antičkim gradovima on te povijesne lokalitete ne istražuje samo posredstvom knjiga i dokumenata, nego odlazi da neposredno osjeti onaj *genius loci*, onu inspirativnu privlačnost koju u njemu potiče duh mjesta kojeg obilazi. Pisac će u fragmentu zida, u natpisu uklesanom u kamenu, u ruiniranom ostatku stuba ne samo otkriti nijeme svjedoke prošlosti nego im upravo svojim pjesničkim bićem vratiti životnost te kroz literaturu potvrditi fenomen duhovnog kontinuiteta. Martinović zna da je savremeni čovjek isto tako

baštinik prošlosti i da mu je tradicija imanentna. „Svi oni koji su bili prije nas kao i oni koji će doći poslije jesu MI kao što mi jesmo sada,“ pisala je Žorž Sand.

Za razliku od knjige **“Povratak u Aleksandriju”** u kojoj se Martinović bavi nizom povijesnih likova, knjiga **“Drugoga sunca luče”** posvećena je jednoj ličnosti Petru II Petroviću Njegošu.

Miraš Martinović se hrabro i uspješno poduhvatio zadatka identifikujući se s pjesnikom i gospodarom Crne Gore. Hrabro, jer Petar II Petrović Njegoš u svijesti Crnogoraca, posebno Cetinjana, živi gotovo kao mitska figura, nacionalni kolos, čija se mudrost smatra nemjerljivom i čiji se stihovi akceptiraju kao temeljne životne istine. Uspješno, jer je Martinović uprkos korišćenja postupka *licenca poetica* zadržao onu neophodnu mjeru u literarnom izrazu kojim je ostvario uvjerljivost napisanog. Naime, Miraš kao poznavatelj Njegoševog života i djela, na osnovu biografske faktografije, odnosno izabраниh misli iz pjesnikovih ostvarenja, nije dozvolio da ga zavede vlastita sloboda stvaranja, da svjesno ili nesvjesno izade iz radijusa Njegoševog plodotvornog zračenja. Upravo sloboda izraza u zadanom tematskom okviru predstavljala je poseban kreativni izazov.

U knjizi **“Drugoga sunca luče”** Miraš Martinović je ostvario impresivnu koherentnu književnu cjelinu značenjima bogatog

sižea koji govori o potresnoj pjesnikovoj i vladichinoj sudbini. Knjiga je koncipirana iz niza naslovljenih poglavlja koja su mjestimično razdijeljena akcentima mistično filozofskog karaktera, parafrazama misli iz **“Luče mikrokozma”** što knjizi daje poseban ton i na zanimljiv način obogaćuje strukturu djela. Njegoš je prikazan kao tragična ličnost. Za svog kratkog života bio je raspet između poetike i politike. Upravo tim raspećem, tom dramom pjesnika i gospodara Crne Gore, Miraš Martinović stvara inventivno koncipiran narativ koji njegovoj prozi daje sugestiju autentičnog diskursa. Tome svakako doprinosi i arhaična komponenta crnogorskog jezika koju je Martinović koristio s osjećajem za mjeru.

Njegoša vidimo kao čovjeka koji se bori sam sa sobom, s okolnostima u kojima je djelovao, vidimo ga kao onoga “izabranog” kojeg su obasjavale ali i “pržile” drugoga sunca luče. Između poetsko metafizičkih pitanja i praktičnih problema surove stvarnosti pjesnik i vladika se pita: “Kako pjevati u zemlji gdje su tužbalice pjesme?” “de cvijeće bude” u zemlji koja je pod stalnim pritiskom neprijatelja koji ugrožava njen opstanak. Vladika takođe zna da se “lakše nositi s jataganom nego s perom.” Njegoš Miraša Martinovića je u svojoj intimnoj ispovijedi imao posla i sa Sotonom i sa Bogom, premda se pitao: “Što bi svijet bezu Boga?” Pustinja Cetinjski je zatočen u “sopstvenu pustinju”. Povremeno gubi vjeru u ono u što je najviše vjerovao, u pjesničku riječ. Jer kako kaže Martinovićev Njegoš, “Kad je zemlja gladna i kad je sve u rasulu poezija je ništavna”. “Hljeb je iznad pjesme.” Ali uprkos nedaćama vladika zna da riječi u poeziji imaju neprolaznu moć, daju smisao postojanju kavo god ono bilo, jer “misli ostaju za one koji će doći kad mi pođemo,“ ističe Miraš.

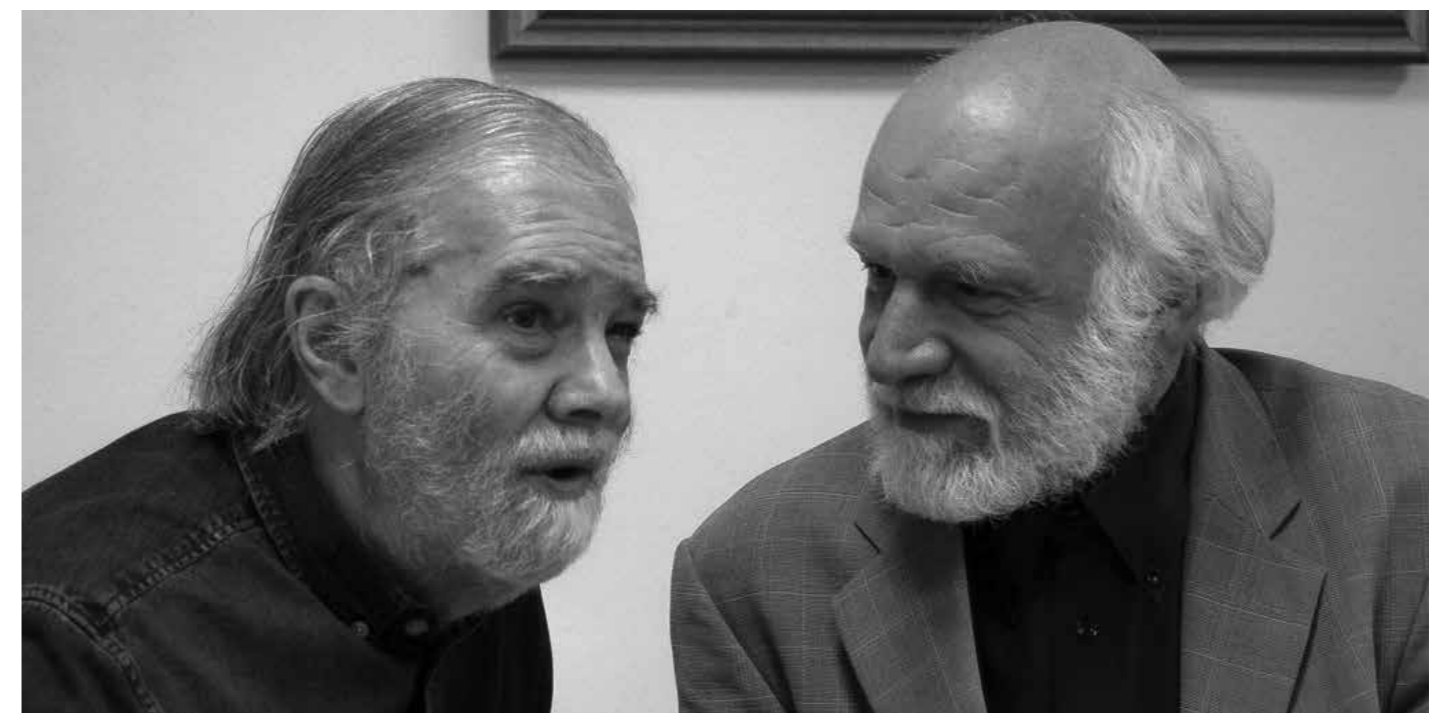
I u ovoj knjizi Miraš Martinović koristi funkcionalno mehanizme sna kojima tekst dobija na bogatstvu izraza. Profinjenim poetskim slikama autor stvara slike mistično nadrealističkih prizora kao što je na primjer noćni ceremonijal podizanja

Njegoša u zvanje arhimandrita na ostrvu komu u Skadarskom jezeru. Takođe je dojmiv simboličan Njegošev san kojeg je usnio u Napulju. Crnogorski pjesnik nosi za spomen odlomljenu grančicu lovora s Vergilijevog groba vjerujući da se u njoj nalazi duh autora *Eneide*.

Onaj koji je pisao lučama drugoga sunca takođe je čovjek s ljudskim prohtjevima i slabostima. Opčinjen ženskom ljepotom suzbija u sebi erosove plamenove. Piše ljubavnu pjesmu **“Noć skuplja vijeka”** potaknut takođe snom u kojemu ga zanosi svjetlost zvijezde mistične preobrazbe lascivne i tragične pjesnikinje Safo s ostrva Lezbosa, koju je Njegoš vidio na nebu iznad Cetinja. Ovom eteričnom “predmetu želje” Miraš Martinović suprotstavlja stvarne vladichine “slabosti” kada se upadljivo udvarao slavnoj plesačici **Flori** za vrijeme pjesnikovog boravka u Trstu. Taj zanos rađa pjesmu **“Tri dana u Trijestu u mjesecu januarju”**. Slabost Njegoševa prema ženama potkrijepljena je znakovitim detaljima kao što je i onaj iz pisma kojeg teško bolesni pjesnik piše svom doktoru Petru Marinkoviću.

Takođe, Miraš Martinović inventivno koristi Njegošev itinerer da bi opisao putovanja i boravke pjesnikove od Kotora i Boke do Trsta i Beča, Venecije i Petrograda, Rima i Napulja... Naravno, posebnu važnost u knjizi imaju Cetinje i planina Lovćen te vječna pjesnikova saputnica “Lovćenska vila”. Na vrhu ove „svete,“ planine gdje se „spuštala nebeska zraka,“ tamo je Njegoš odredio mjesto svog počinka. Tajna nebeskog prostranstva i zemaljskog “gnjezdilišta ljudske nesreće” prožimaju se u misteriju smrti. Na Lovćenu, kako kaže Miraš, počiva onaj kome je istovremeno “svemir kolijevka i grobnica.”

Knjiga **“Drugoga sunca luče”** je djelo koje svojim visokim kvalitetom obogaćuje neiscrpni portret onoga koji je rođen kao pjesnik a sticajem okolnosti je postao vladika crnogorski.

ČITANJE NJEGOŠEVOG NENAPISANOG ZAVJETA

Rajko Cerović

Kada bi mi neki pretpostavljeni izdavač, ili sam autor romana o Njegošu Drugoga sunca luče tražio da na početku knjige postavim nešto kao moto, kratko i efektno, opredijelio bih se za prvu strofu

nenadmašne pjesme Branka Miljkovića Grob na Lovčenu:

„Spavaj ti i tvoja sudbina pretvorena u brdo, kruta,

Gde provejava smrt i ljubav ne spasava:

Dan i noć si spojio u svojoj smrti što nas obasjava,

Ta svetlost je produženje dana i puta“.

Da se sjenka Njegoševog grandioznog djela moćno nadvija nad crnogorskim književnim stvaralocima, kako odmah poslije Njegoševog fizičkog nestanka, tako i danas, više je nego razumljivo. U Njegošu su, pored najvišeg izraza bića vlastite nacionalne zajednice, njene ukupne usmene i pisane tradicije, sadržani i svjetski poznati intelektualni periodi: humanizam i renesansa, klasicizam, romantizam i realizam - riječju ukupno evropsko književno iskustvo moćno obilježeno istorijom i izuzetnom sudbinom piščevog nacionalnog kolektiva. Danas je, poslije najnovijeg književnog iskustva dvadesetog i početka dvadesetprvog vijeka, tek dovoljno jasno koliko je Njegoš naš savremenik, koliko nas i u realnoj jezičkopoetskoj ravni, pa i u književno-teorijskim relacijama, upućuje tamo gdje svojevremeno nijesmo ni mogli dospjeti. Uzmimo u razmatranje samo činjenicu kako je moćno polomio sve književne žanrove i književne konvencije svoga vremena? Kako je za samo dvadesetak godina eksplodirao od folklornog početništva do najumnijih stvaralačkih sinteza, kako je u sebi moćno sažeo iskustva od Eshila do Bajrona i Puškina, a zašto ne reći u mnogo čemu vidio dalje, stvarajući, primjera radi, u *Gorskom vijencu*, pa i u Luči, dramu ideja poznatu tek od druge polovine dvadesetog vijeka. Od Sartra, na primjer.

Zbog čega povodom najnovije knjige Miraša Martinovića govorimo ovaj uvod o Njegošu? Upravo zbog toga što je pjesnik i romansijer Miraš Martinović vidio u Njegošu našeg savremenika, znatno dublje i intenzivnije od svih svojih kolega po peru, bilo davnih, bilo kasnijih ili današnjih. Odmah recimo da je „*Drugoga sunca luče*“, ili da preciziramo roman o Njegošu i oko Njegoša, zaista čarobna knjiga koja je jednom morala nastati kao recentni savremeni odjek Njegoševih ideja, ali i kao odjek Njegoševog stvaralački gorostasne, i u državnom i književnom smislu, a opet lično gorke i vapijuće tragične sudbine.

Što je uradio autor knjige Drugoga sunca luče? Družeci

se godinama sa Njegoševim književnim djelom, i prečesto se njemu vraćajući, zatim sa dokumentima o Njegošu, Njegoševim mislima razvijanim, pored ostalog, u Njegoševoj *Bilježnici*, intenzivno se baveći mnoštvom dokumentarnog materijala vezanog za vladiku pisca i vladiku vladara – pjesnik Miraš Martinović je, strasno osluškajući Njegošev moćni odjek u savremenom dobu, bez pokušaja jalovog imitiranja nedostižnog uzora, oslobađao u sebi novu pjesničku energiju kojoj su Njegošev život i djelo služili kao neposredna inspiracija i povod. Pri tom, Martinović u ovoj knjizi smješta Njegoša u njegove predsmrtne trenutke, puštajući ga da posljednji put analizira svoj kratki tridesetosmogodišnji životni vijek, ispunjen brigama, strahovima, usamljeništvom, gordošću crnogorskom slobodom, ali i patnjom zbog u mnogo čemu uskraćene sudbine naroda na čijem je čelu. Da ne govorimo o tragičnim ličnim ograničenjima i uskraćenostima.

Tako Njegoš u Martinovićevom romanu, u svojim predsmrtnim časovima, ponovo prolazi kroz vlastita državnička i stvaralačka iskušenja, ponovo pati za Vranjinom i Lesendrom, ili boluje smrt mladih Crnogoraca od vojske Smail age Čengića na Grahovu, onoga age čiju će glavu trijumfalno i osvetnički prihvatiti na ruke.

Autor romana Drugoga sunca luče postupio je drukčije od svih prethodnika koji su se ovom temom bavili. Otišao je od njih krupni korak dalje, puštajući Njegoša da govori u prvom licu i u svoje ime, da prevrće u sebi svoje životno, vladarsko i pjesničko iskustvo, još jednom pati zbog toga što svoj narod nije mogao učiniti srećnijim, ili što nije uspio da na Cetinju za svog života stvori istinski grad. Govori reskom mišlju o svojim savremenicima, ili velikim civilizacijskim prethodnicima, progovara i o žrtvama svoga državničkog i vladarskog gnjeva, ali tako da mi, kao čitaoci, nenamjerno, zaboravljajući prisustvo autora Martinovića, sami učestvujemo u Njegoševim životnim i vladarskim dilemama. Riječ je, dakle, o romanu o Njegošu njim samim, njegovom ispovijednom mišlju i emocijom koju je najčešće u životu morao kriti. Sve to još osvijetljeno bliskim konačnim pjesnikovim odlaskom na Lovćen kao svom vječitom počivalištu. Nije ni malo slučajno da Branko Miljković, jedan od najdarovitijih pjesničkih individualnosti na slovenskom jugu, u drugoj polovini dvadesetog vijeka, Njegoševu smrt vidi kao pjesničko obasjanje, kao buktinju koja dalje osvjetljava puteve onih koji dolaze poslije Njegoša.

Dok uživamo čitajući Martinovićev čudesni roman, odnosno

slušamo Njegoševu inspirativnu predsmrtne monologe, ni jednog trenutka nemamo utisak Martinovićevu autorske pretencioznosti, ili pokušaja primitivnog identifikovanja sa moćnim uzorom. Još manje smo skloni da Mirašu Martinoviću prebacimo naoko pretjerano ambiciozno pozajmljivanje vlastitog glasa Njegošu, a sve više uvjereni da sam Njegoš svoj glas pozajmljuje autoru knjige Drugoga sunca luče. Upravo tu leži najveća i teško objašnjiva vrijednost Martinovićevog romana. Ne zaboravimo da se sve sjenči Njegoševim predsmrtnim časovima, da svaki Njegošev monolog djeluje sudbinski, gotovo kao njegov realni testament ostavljen Jeremiji Gagiću u Dubrovniku. Na jednom mjestu Njegoš će u Martinovićevoj knjizi progovoriti o nekom drugom testamentu, ne onome što je kod Gagića, odnosno svojem tajanstvenom zavještanju Crnoj Gori i Crnogorcima: „I taj moj drugi testament neko će pročitati, kad za to bude vrijeme. A vrijeme za sve dođe“. Teško da se ne samo u ovim riječima, nego u cjelini Martinovićevog romana može naći mjesto u kojem posumnjamo u autentičnost Njegoševih riječi, izgovorenih Martinovićevim autorskim glasom.

Ono što povodom Martinovićevu knjige još gajimo kao

nedoumicu tiče se njenog žanra. Da li je u pitanju roman, ili bogata zbirka nadahnutih i inspirativnih lirskih fragmenata, ipak povezanih u čvrstu cjelinu, a obilježenih posebnim naslovima? Da li je, u nekim trenucima u ovoj knjizi, riječ o kratkim esejima koje izgovara Njegoš u vezi sa mogućim tumačenjima vlastitog djela; pokazujući visoku književnu svijest u svom vremenu, odnosno sjaj svojeg stvaralačkog iskustva, čak naslućivanje teorijsko književnih problema koje, manje ili više uspješno, tek rješava savremena epoha?

Ispitivao je Miraš Martinović u svom bogatom književnom opusu arheologiju antičkih i srednjovjekovnih svjetova, gradova, realnih i mitskih ličnosti, od Duklje do Aleksandrije, od kraljice Teute do govora dukljanskih kraljeva, čineći sav taj zaboravljeni svijet realnim i danas prisutnim, ali je možda tek romanom Drugoga sunca luče definitivno obilježio svoj dosadašnji kreativni zenit, uspijevajući da nam Njegoša učini istinskim savremenikom i sabesjednikom, osobom čije nam prisustvo jarko osvjetljava ukupnu sudbinu naroda i pojedinca u istorijskom hodu kroz vjekovne neizvjesnosti i tmuše. Vječita aktuelnost Njegoševog grandioznog djela dobila je u Mirašu Martinoviću jednog od najsugestivnijih savremenih pjesničkih sabesjednika i tumača.

DOBA POLITIKE - IVAN PRPIĆ

Petar Popović

Knjiga *Doba politike* Ivana Prpića (1936.-2014.), jednog od ključnih imena hrvatske politologije, predstavljena je 2. ožujka 2017. u prostorijama i u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i prijatelja Crne Gore. Riječ je o knjizi koja obuhvaća četranaest značajnih Prpićevih politoloških ogleda, koji su nastajali u periodu od 1964. do 2009. godine. Podijeljeni u pet cjelina, Prpićevi se ogledi bave određivanjem i pozicioniranjem pojma politike u suprotnosti sa milenarističkim ideologijama liberalizma, fašizma i marksizma, te njihovim težnjama dokidanja politike kao takve. Stoga, Prpić ističe znanost o politici kao esencijalnu za razumjevanje modernog doba, razmatrajući u prvom dijelu temeljne pojmove politološkog kategorijalnog aparata: društvo, država, politika, nacija, kao i ideologije nacizam, komunizam, demokracija itd. Nakon utvrđivanja teorijskog okvira, Prpiću je u središtu pozornosti kriza legitimiteta kasnih komunističkih sustava, njihova propast, te konstituiranje suvremene Republike Hrvatske nakon pada komunizma. U kontekstu autorovog razmatranja temeljnih pojmova politike, Prpić dijagnosticira „dječje bolesti“ mlade hrvatske demokracije.

Na predstavljanju knjige govorili su akademik Zvonko Posavec i profesor Dragutin Lalović. Akademik Posavec je istaknuo kako je riječ o djelu velike teorijske i logičke čistoće, kojim se Prpić hvata u koštac s aktualnim gorućim temama suvremene hrvatske politike. Pritom, Prpićeva analiza tendencija u hrvatskom političko-društvenom životu može se razmatrati u širem kontekstu razvijenih demokracija, u kojima je trend sve većih socijalnih nejednakosti i sukladno tome pojavi populističkih i ekstermističkih pokreta. Prof. Lalović izložio je svojevrsni portret lika i djela Ivana Prpića i njegovog doprinosa razvoju hrvatske politologije. Posebno se osvrnuo na Prpićevo razumjevanje antifaašizma, kao ne samo antiteze fašizmu nego i humanističkom i racionalističkom političkom pogledu na svijet.

Ivan Prpić
Doba politike

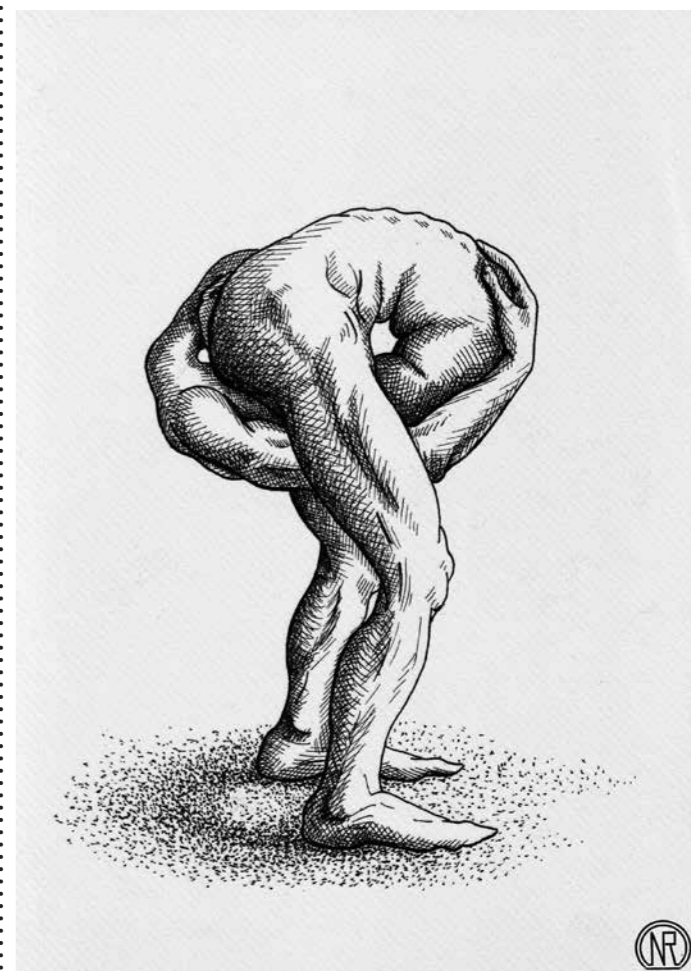
KARIKATURE NATAŠE RAŠOVIĆ

Nataša Rašović rođena je 1969. godine u Zagrebu, gdje je 1988. završila Školu za primijenjenu umjetnost i dizajn. Već u srednjoj školi, pohađajući odjel slikarstva, ne pronalazi se u klasičnom slikarstvu, već se fokusira na strip. Pohađa tečaj kod Krešimira Zimovića i crta prve stripove koje objavljuje u Patku. Uz strip zanima se i za crtani film. Odmah iza srednje škole 1989. zapošljava u Zagreb filmu gdje radi kao kolorista na „Malim letećim medvjedićima“. Tražeći svoj izričaj, te nova iskustva 1990. odlazi u Nizozemsku. Radi kao lutkarica sa marionetama i paralelno stvara mapu nepovezanih strip crteža oslikavajući svijet oko sebe. Tek kasnije otkriva da se je u biti odmakla od klasičnog stripa sa narativnom pričom i zakoračila u svijet karikature. Povratkom u Zagreb, razvija svoj stil u situacijskoj karikaturi. Od 1995. je članica Hrvatskog društva karikaturista. Objavljuje u Potepuhu gdje joj uz karikature izlazi i strip Teica i Leica. Uz situacijsku karikaturu crta i portretne karikature te od 2000. ima svoju stalnu rubriku u Kviskoteci - Natoteku. Kada radi zdravstvenih problema prestaje raditi, prozor u svijet postaje joj Internet. Fokusira se na festivalsku karikaturu gdje se bez riječi komentira svijet. Kao i u svijetu, tako i kod nas, karikatura se prvenstveno smatra muškom profesijom, no tu Nataša Rašović razbija predrasude te nastavlja niz naših žena karikaturistica. Izlaže praktički po cijelom svijetu na međunarodnim žiriranim izložbama (do sada 46 izložbi) te osvaja nagrade (8 nagrada), ima niz skupnih izložbi (18 izložbi). Uz to je imala dvije samostalne izložbe karikatura: 2008. „Bijah dok se smijah“ i 2015. „Ribica na suhom“, gdje se malim stripom po kojem je i nazvana izložba prisjeća početaka i srednjoškolske ljubavi prema stripu. Festivalna, situacijska karikatura, danas joj je osnovni način izražavanja. Karikatura, koja ima zadanu temu ali ne i urednika, daje joj apsolutnu slobodu izražavanja. Kroz nju angažirano i kritički osvještuje vlastiti identitet i položaj u današnjem društvu. Fokusira se na prava žena i manjina. Trenutno radi na više projekata- na povezivanja žena karikaturistica, koja je započela 2016. skupnom izložbom „Žene crtaju žene u muzici“, u Muzeju grada Zenice, BIH., te priprema skupnu izložbu karikaturistica u Zagrebu. Prošla je i natječaj Vox feminae, u sklopu kojeg učestvuje u ilustracijama za „Strašne žene“. Radi i na prikupljanju građe za knjigu o ženama karikaturisticama u Hrvatskoj, u kojoj bi bio pregled radova kroz povijest sve do danas.

Podsjećamo da je na 9. međunarodnoj izložbi karikatura časopisa Nosorog, nedavno održanoju Banja Luci, Nataša Rašović osvojila počasnu nagradu. Na natječaj se javilo oko 270 autora iz 57 zemalja sa 900 radova.

Nagrade:

- 2017.- Počasna nagrada, BIH, Banja Luka, 9. međunarodna izložba karikatura „Nosorog“
- 2014.- Počasna nagrada, Hrvatska, 1. zagrebačka smotra političke karikature
- 2013.- Posebna pohvala, Hrvatska, 7. međunarodni zagrebački salon autokarikature Huna
- 2012.- Druga nagrada, Srbija, Kruševac, 20. „Golden Helmet“ festival
- 2010.- Treća nagrada- Iran, Tabriz, 10. Tabriz International Cartoon Contest
- 2008.- Specijalna nagrada- Hrvatska, Solin
- 2005.- Treća nagrada- Slovenija, Celje
- 2004.- Počasna nagrada, Kina, Nanjin City

"Ulizica"

"Kultura"

"Ženska prava"

FILM VLADIMIRA PEROVIĆA:
ŽEĐ KAMENOG MORA

Nastavljajući program Dokumentarni film u Crnogorskom domu, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb prikazalo 9. 3. 2017. film **Vladimira Perovića: Žeđ kamenog mora**.

Priča o Cucima u Crnoj Gori – područje gdje se susrijeću 17. i 21. stoljeće i gdje je stvarnost često nadrealna. Jedan kozar žali za junačkim vremenima i velikim ljudima... Jedan čovjek gradi cestu golim rukama... Jedan ured je uvijek otvoren... Jedna mlada žena spremna je zbog ljubavi živjeti i u špilji... Jedan je dječak opsjednut korijenima... Jedan ugljenar bavi se svjetskom politikom... Koliko još dugo ovaj autentični život može ostati netaknut?

Vladimir Perović, rođen 1955. na Cetinju u Crnoj Gori, diplomirao je filmsku i TV režiju na Akademiji dramskih umjetnosti u Beogradu. Režira autorske dokumentarce. Njegovi su se filmovi prikazivali na festivalima diljem svijeta te dosad osvojili 62 nagrade i priznanja. Radi kao urednik i redatelj Dokumentarnog odjela RTV Novi Sad. Izvanredni je profesor dokumentarnog filma na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju, Crna Gora. Živi u Beogradu, a snima i u Srbiji i Crnoj Gori.

ŽEĐ KAMENOG MORA (78':00")

Scenarij i režija: **Vladimir Perović**

Ton: **Vladimir Krstić**

Snimatelji: **Miodrag Trajković**

Montaža: **Aleksandar Uhrin**

Nezavisna produkcija: **Vladimir Perović i Anka Perović**

Podrška: **Ministarstvo kulture Crne Gore**

Izvršna produkcija: **Radio Skala, Kotor, 2007. god.**

Prikazivanje omogućila: **CRNOGORSKA KINOTEKA**

VELIKA - VELIKI ZLOČIN

U sklopu projekta DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU na četrdesetoj projekciji, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb je prikazalo dokumentarni film **VELIKA - VELIKI ZLOČIN 20. 4. 2017.** u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Potresna priča o gnusnom zločinu u crnogorskom selu Velika doživljena je s puno emocija prisutnih na projekciji. Priča o tome kako su stanovnici Velike vojsku dočekali s kruhom kao razmjenu za milost, a ovi su im bez milosti uzvratili pokoljem nad porodicama Knežević, Paunović, Novičević, Ognjanović, Stešević, Živaljević, Tmušić. Nakon više od sedamdeset godina u javnosti je prikazala RT CG autorica NATAŠA BARANIN i urednica Dokumentarnog programa TANJA ŠUKOVIĆ.

Ovo je priča je o jednom od najvećih zločina nad civilima tokom Drugog svjetskog rata u Crnoj Gori. 28. jula 1944. u samo dva sata i petnaest minuta nestale su brojne porodice, zvjerski je ubijeno preko **ČETIRISTO** osoba. Napravila ga je 21. oružana gorska divizija SS-a „Skenderbeg“ u okviru tzv. „Andrijevičke operacije“ u selima **VELIKA** i **GORNJA RŽANICA**.

Zločin iz nepoznatih razloga nije bio procesuiran, ratni zločinci nijesu privedeni pravdi.

VELIKA - VELIKI ZLOČIN

Autorica emisije: **Nataša Baranin**

Producent: **Radivoje Brnović**

Ton: **Miodrag Rabrenović**

Snimatelji: **Dragan Tomašević**

Urednica dramskog programa TV CG: **Tanja Šuković**

Proizvodnja: **Dokumentarni program TV CG,**

mart 2015. god.

Prikazivanje omogućio: **ARHIV RT CG**

Emisija koja slijedi sadrži uznemirujuće materijale i ne preporučuje se osjetljivim osobama i djeci ispod 16 god.

JIRUMA

Milisav Popović

Bio je posljednji od svoje loze... posljednji iz vrste. Jiruma su ga zvali oni kojima je dozvolio da mu ime dozvole. Živio je s kraja pogleda, skačući po granama gustine, jedući kruške i šargarepe i posmatrao kako doline rude kad sunce zađe. Nije volio da zuri mnogo u nebo, jer je znao da će otud propast stići... *onda kada dan za propast dođe. Zvijezde koje je tražio nalazio je tu – pod njim, utkane u ćilim šume. A šuma i ono brdašce u sredini su bili sve što je želio i umio da poznaje. To mačkolično stvorenje, repa kitnjastog kao u pauna naučilo je da bude srećno s onim što je zateklo... nikad ni ne pomislivši na to šta bi sve imao, da mu sudba nije prethodno mnogo toga uzela – pa posvuda izgubila. Nije se osvrtao, jer je ispred bilo mnogo čega drugoga. Divno je, znate, vazda tu, samo suze nekome budu tako guste... pa divno odluta.*

Šapice su mu skoro pa tiho gazile... ali su oči bile glasno zelene. A takve su brze i pjevljive kao rosa što zelenzbori dok naježi kožu trave kada je kapima presvuče.

Avaj, dođe jutro kada mu oštri miris s neba dojuri i štipnu nozdrve.

Sprema se! Tu je! Nadomak! Spasavaj se! Spasi sve!

Kao što su proročanstva nagovještavala, odnekud odozgor stizala je velika nevolja. Tamni Studenac. Tako teška hulja. Išao bi od svijeta do svijeta... i noću, kada je tmnina najdeblja, pritjerao bi vodu da proguta šume i na njihovo mjesto ostavljao mora slana.

Jiruma je bio od one vrste koja je Tamnog Studenca mogla da osjeti danima prije dolaska. Posljednji koji su uspjeli da ga zadrže bijahu njegovi roditelji... spriječili su ga, ali su to skupo platili. Studenac ih je maglom ispio. Bio je tek mače kada se nemilo dogodilo. Od tuge se malo pokvario... oči su mu postale zagasito zelene, a kitnjasti rep ostao neraširen.

Ali i takav, znao je šta treba raditi. Jer postoje znanja koja se krvlju prenose. Kao što ljubav ne treba učiti – voljeti se umije kada za tim i nema potrebe. Zar ne?... *ili tako bješe sa patnjom?*

Počeo je da juri kroz šumu i njuška posvuda. *Treba naći četiri stotine Felina!* Sitne stvorove što se hrane prašinom i spavaju u skrovištima ispod lišća, zemlje, kamenja. Okrugli, sa uspravnim petljicom iznad glave... ličili su na podeblje lukovice.

“Moram ih naći! Ukupno četiri stotine! Treba ih odnijeti na ono brdo! Pa ih zamoliti da zasvijetle. Samo Felini imaju moć da Tamnog vrate u njegove nebeske jame.”

Svjetlost Felina je rijetka pojava. Malo ko joj je svjedočio. Ali oni koji pamte – sjećaju se kako je samo jarka. Kamelidi,

Marsupilamci, čak i podmukli Banšiji kao najdugovjekiji isto će reći... sjaj Felina svaki mrak za skute počupa.

Mada, čudna su to i lijena stvorenja. Čak i da im zaprijeti sopstvena propast, neće se potruditi da otvore oči, a kamoli da samovoljno krenu u odbranu luga. Zato je Jiruma trčao, grebao ispod svakog žbuna... ostajao bez daha pokušavajući da nađe svakog do zadnjeg broja. I našao ih je, ali svega trista devedeset pet. *“Nedovoljno. Ali moram da probam!”*

Bili su mrzovoljni, ali se u nekoliko dana nakaniše da dogegaju do brda. Pa još nekoliko da se na njega ispenju. Kad god bi zabauljali ili naprasno se nasrdili, Jurima bi pritrčao, polizao im okrugle obraze... pružio fine prašine da malo prezalogaje. Na kraju ga svaki Felin poslušao i na vrh brda stade. Poređaše se. Pogledaše u nebo visoko. Oluja je stizala. Nikud zvijezda da se prikaže. Vjetar bješe košuta na kojoj je Tamni Studenac jahao. Sve ih strava stegnu. Na prečac! Svih trista devedest pet Felina zinuše od užasa. Među njima jedino Jiruma znade šta dalje. Spusti pogled... glas poteče, ne zasmeta mu huka mraka i meko reče: *“Blistajte.”*

Talasi svjetlosti krenuše... prekiše prvo brdašce, preliše se po proplanku. Potom cijela šuma zablista. Pa se patina sjaja uspe kroz stabla, kroz grane i lišća, te krenu ka gore... ali, ali... oluja se ne zauzda?! Falilo je onih nedostajućih pet Felina.

Jiruma shvati da nema pomoći... da nema dovoljno snage... osjećao je gladne poglede Tamnog i apu mora slanog. Posmotri okolo... na te njegove divne drugare što su blistali baš onako kako su bajke kazivale... tu šumu koja je bila divnija od svake balade... na ono mjesto gdje je ostao sam, kao mače... i gdje su mu zelene stvari zagasle. Sklopi oči, šapnu:

“Zaustavite svaki sat, rijeku da ne teče... ne može biti kraj! Ako si i kap, stvoren si od onog od čega su pravljene kiše. Olujo!, ima u meni oluje više!”

Rep se rastvori, raširi kao kod pauna... sa svakog od pet dugih pera pokulja bijela vatra. Ono što nijedan od predaka nije znao, Jiruma saznade... *Postoje u meni tajne baklje!*

Krik sa neba. Nestade zla. Uteče tmnina sa oblaka. Zvijezde od šoka prestadoše da trepere. Šuma bi spašena. Sve se svede.

Bješe to prvi put da je svjetlost mirisala. *Ikada.*

Zaustavili ste svaki sat, rijeku da ne teče... Ono što je peklo, prestalo je da peče. Mojih ste trista devedeset pet Felina, darovali ste mi duše za nekoliko čovjeka. Zahvaljujući vama, saznao sam kako je (na tren) biti Jiruma. Ovo je četiristotine i prva priča. Dan kada je svjetlost postala čista.

BOLJE USISIVAČ U RUCI NEGO METLA PO GLAVI!

Marinko Mijović

Kada je uvidjela za koga se udala, rastavila se s mozgom! ...

Udade se za sirovinu i poče se naglo sušiti! ...

U njoj je trista vragova, a na njoj mini suknja od vražje kože!

Od kako se udala za ćurana, osjeća se kao u pećnici! ...

Digo crkvu u nebo, da se osveti popu što ih je vjenčao! ...

Toliko se plašio žene dok je bio živ, da joj sada ne smije ući u sobu niti kao duh!

S mužem nije porgovorila zadnje dvije godine, sada kada je umro žali ga jer nema s kime šutjeti! ...

Ona ga namami, on se pomami – sada skupa luduju! ...

Bog digao ruke od njega, žena ruku na njega! ...

Oženio vješticu, sada joj služi kao lični vozač pa joj vozi metlu! ...

Ide od milog do dragog, a muž ju traži od nemila do nedragog!

Priložila muževu biografiju da bi jojpsihijatar odredio dijagnozu! ...

Zbog bračnog druga zamrzjela socijalizam!

Rekoše joj da joj je muž dobra partija, a ona ih upita koja je to dobra partija?! ...

Da nije često išla u crkvu ne bi ju vrag ponio s popom!

U braku najčešće griješi jedno, a bog kažnjava oboje!

Kada ju je upoznao hvatao se za novčanik, sada se hvata za glavu kada pogleda novčanik! ...

Deda popio afričku šljivu, a ona da djeluje na dedu djelovala na babu! ...

Ako očekujemo da nam poraste natalitet pomoću afričke šljive crno nam se piše! ...

Moj muž je ludo dobar, lud mojom zaslugom, a dobar po rođenju! ...

Dok se pričaju uspavanke nema nataliteta! ...

Izgubio pamet za manekenkom, ali ona hoće da izgubi i uštedevinu! ...

Da nije on pio ko smuk, ni žena mu se ne bi pretvorila u zmiju!

Kada je htjela nacrtati vraga, pozvala muža da joj pozira!

Kada se udala kuhala je kao majka, sada pije kao otac! ...

Bremenita je ... kome će li ga uprtiti?! ...

Kada izumru supruge, žene sigurno neće! ...

Na pitanje koliko ima godina, pala je na ispitu! ...

Od kako je počeo da ženu vodi na uzicu, nosi verige oko vrata!

Ubila boga u mužu da bi muž samo u nju vjerovao! ...

Roditelji su mu dali ruku svoje šćerke, ona mužu nogu bez pitanja roditelja! ...

Tašta mu pretura po prošlosti, žena po džepovima!

Ne vlada sam sa sobom ... supruga mu oborila vladu!

Ušla mu u krevet samo da bi mu ispraznila slamenicu! ...

KULTURNA DIPLOMACIJA CRNE GORE

Senna Šimek

Moje ime je Senna Šimek. Studentica sam prve godine politologije na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U prvom sam semestru kao izborni kolegij odabrala Osnove suvremene diplomacije koje predaje doc. dr. sc. Đana Luša. Uz povijest moderne diplomacije od Grotiusa do Kissingera, cilj nam je bio upoznati se s radom današnje diplomacije. Kao zadatak smo dobili odabrati jedno veleposlanstvo u Hrvatskoj, kontaktirati ih i napraviti nacrt projekta kojim bismo dodatno poboljšali odnose između odabrane države i Hrvatske. S obzirom na to da je moj djed, Ilija Miloško, Crnogorac, odmalena sam vezana za Crnu Goru i njezinu kulturu, stoga mi je to bila odlična prilika da još više upoznam običaje i tradiciju, ali i rad crnogorske manjine u Hrvatskoj. Uz to, na ovaj sam način mogla i drugima predstaviti ljepotu i kulturni značaj Crne Gore. S kolegicom Lucijom Starčević uspostavila sam kontakt s tajnikom Milovanom Lučićem, no zbog brojnih obveza nažalost nismo mogle posjetiti veleposlanstvo.

Idea projekta je bila uspostaviti kontakt, istražiti dosadašnje napore za kulturno predstavljanje odabrane zemlje te na kraju, osmisliti događaj koji bi organiziralo veleposlanstvo uz financijsku potporu. Za početak sam se preko internetske stranice Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske upoznala s dosadašnjim aktivnostima provedenim u Hrvatskoj. Neki od njih su godišnji Lučindanski susreti, kojima sam prošle godine i prvi put prisustvovala, Petrovdanski sabor te Perojska fešta. Osim tih događaja, održavaju se i Dani crnogorske kulture, na koji dolaze crnogorski umjetnici i predstavljaju svoje radove u Hrvatskoj ili se prikazuju brojni filmovi. Također valja spomenuti osnivanja Nacionalne zajednice crnogoraca Hrvatske koja slavi dvadeset pet godina. Što se tiče događaja, s obzirom na to da studiram političke znanosti, zamislila sam dolazak studenata s Fakulteta političkih nauka iz Podgorice na druženje s mojim kolegama studentima te provođenje debate o gorućim pitanjima odnosa na Balkanu. Uz to, pronašla sam KUD „Mirko Srzentić“ koji bi upoznao studente i naravno, sve ostale zainteresirane, s tradicionalnim plesovima i crnogorskim igrama. Za kraj bih organizirala večeru s hrvatskim i crnogorskim tradicionalnim jelima i pićem.

Projekt mi je samo dodatno pokazao koliko volim Crnu Goru, stoga mi je drago što je crnogorska manjina toliko aktivna u Hrvatskoj. Također, nakon što sam vidjela projekte ostalih studenata koji su izabrali neke druge države, shvatila sam koliko su zapravo odnosi dobri, odnosno koliko mnogo crnogorska zajednica ulaže u to da se njihova posebnost ne izgubi prožimanjem s hrvatskom kulturom.

CRNOGORSKE DINASTIJE - ĐURAĐ II STRACIMIROVIĆ

Izvor: Duklja - Zeta - Crna Gora VOJISLAVLJEVIĆI - BALŠIĆI - CRNOJEVIĆI, napisao Đrođe Borozan

Đurađ II Stracimirović Balšić naslijedio je znatno skućeniji proctor od njegovih prethodnika. Ulcinj je uzeo za mjesto svojeg stolovanja i u njega smjestio dvor, kancelariju protovestijara, vojvode i logoteta. Nazivao se «blagovjerni i samodržavni gospodin Đurđe svoj zetskoj i primorskoj zemlji». Kovao je srebrni novac folar i istupao u ime «velike i male vlastele». Brakom (1386) sa Jelenom – poznatom kao gospođa Lena, kćerkom srpskog kneza Lazara, učvrstio je vezu sa tada najpoznatijim srpskim dinastima.

Odmetanjem braće Sakati – Zakarija, a zatim Leke i Pavla Dukadina, koji, preuzimajući kontrolu nad Zadrimom, pozivaju Dubrovčane da prolaze sa robom preko njihove teritorijem, kao i osamostaljenjem porodice Jonima između Drača i Drima, Đurađeva vlast je u Albaniji bila samo nominalna.

U prostoru Gornje Zete, vlast je imala sve uticajnija porodica Crnojevića.

Sabijen na uzanom prostoru između Skadarskog jezera i mora «zetski gospodar» kojega Mlečani i Dubrovčani nazivaju gospodarom Ulcinja, djelovao je u doista skućenim uslovima. Da bi spriječio dalje samovolje i odmetanja, otvorio je puteve i pristaništa i dao povlastice dubrovačkim trgovcima, garantujući naknadu štete, kao što su to činili njegovi prethodnici. Na položaju upravnika državnih finansija zadržao je mletačkog trgovca i agenta Filipa Barlija. Kao i svi njegovi prethodnici zanosio se osvajanjem Kotora, koji je od 1385. priznavao vlast bosanskog kralja Tvrtka I. Neprijateljstvo koje je započeo njegov prethodnik, prihvatio je ne vodeći računa da bi mu upravo on mogao biti i najbolji saveznik.

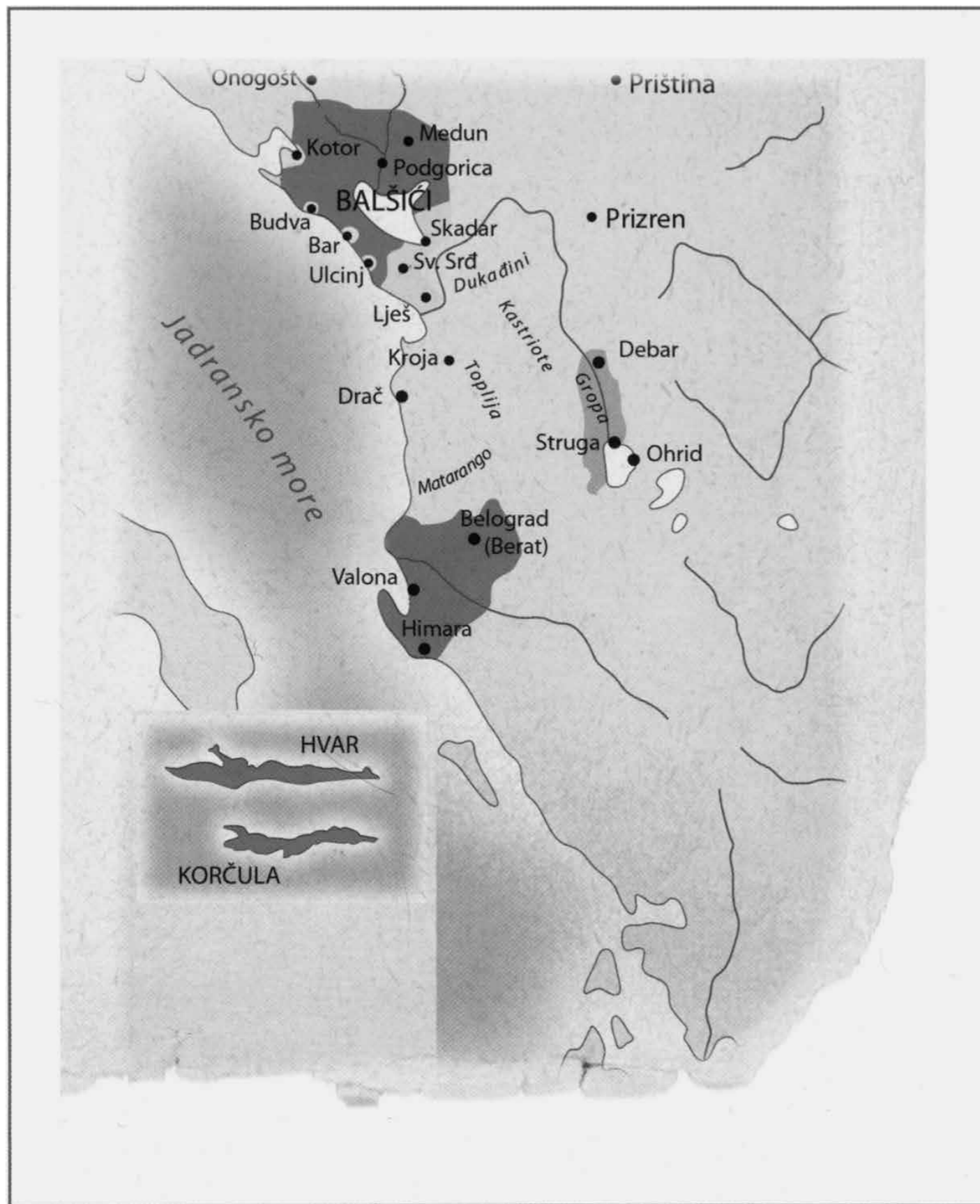
Teritorijalno sužena, a vojno i finansijski oslabljena, zetska država se nakon smrti Balše II našla u velikim nevoljama. Novi gospodar Zete, Đurađ II, sin Stracimirov, koji je zbog neposlušnosti prema svom stricu Balši II čamio zatočen u dračkoj tvrđavi, iako je bio «veoma bistre pameti», na početku svoje vladavine našao se u velikim dilemama. Sam čin stupanja na prijesto za njega je bio prilično iznendan, neočekivan i brz, tako da mu se novonastalim okolnostima isto tako brzo valjalo privići.

Njemu svakako neće biti ni malo lako da u Zeti povрати vlast koju su njegovi prethodnici imali. Zadržavši u svojim rukama Zetu i krajeve u sjevernoj Albaniji sa gradovima Skadrom, Drivastom i Lješom, Đurađ II je započeo svoju vladavinu na prilično skućenoj teritoriji, za razliku od one kojom je njegov stric upravljao samo godinu dana ranije.

Zeta je već bila u velikoj finansijskoj krizi, koja je sputavala bilo kakve političke inicijative. Ispražnjena državna blagajna nakon vojnog pohoda Balše II nekako se morala popuniti. Đurađ II je stoga pribjegao potezu koji koji nije preduzeo ni jedan od njegovih prethodnika. Zatražio je finansijsku pomoć sa strane. Imajući ipak na umu političko djelovanje svojih prethodnika, i Đurađ II je pokušao prvo da se osloni na Dubrovčane. Nedovoljno poznavanje novog zetskog vladara od strane Dubrovčana doprinijelo je tome da su oni 5. decembra 1385. godine odlučili da mu ne odobre tražene kredite. Ali, da ne bi potpuno prekinuli sve veze sa Zetom, odlučili su da zetskom vladaru upute bogate darove. Poklon koji je bio namijenjen Đurađu II imao je ukupnu vrijednost od 500 dukata. Dubrovačko Vijeće je odlučilo da poklon uruče izabrani poklisari s laskavim čestitkama za Đurađevu stupanje na prijesto. Dubrovački poklisari – Simon Bona (Šimun Bunić) i Đakomo Gondola (Jakov Gundulić), su iz matične luke svečano ispraćeni 13. januara 1386. godine. Đurađ II ih je primio pod Skadrom i tu su se zadržali gotovo mjesec dana. Tu je 27. januara 1386. godine potpisao povelju u kojoj «potvrđuje im povelje kako gospode srpske, tako i svoga roditelja Sracimira i svoji stričeva, Đurđa i Balše, dopuštajući im da svud po njegovoj zemlji trguju slobodno, a da plaćaju carinu, kao što su plaćali u vrijeme cara Stefana, i obričući im se, ako se dogodi, te se lada njiova razbije ili u moru ili u rijeki, u njegovoj zemlji, pa se nađe kogod, te uzme što od spaseni stvari, da će on platiti to od svoje riznice».

Đurađovi susjedi Dubrovčani su na stvari gledali sasvim drugačije. Imajući na umu da se teritorija koju je naslijedio uveliko smanjila, te da se Đurađ učvrstio u Ulcinju, sve su ga češće uvrjedljivo počeli oslovljavati titulom «signore di Dulcigno» («gospodar Ulcinja»). No, koliko god da su Dubrovčani uz pomoć svoje razgranate agenturne mreže mogli brzo doći do informacija, isto toliko je i Đurađ brzo uočavao svoje političke pozicije i na osnovu svojih zapazanja pokušavao da se postavi prema svojim susjedima.

Sve češći i najčešće nezadrživi upadi sultanovih snaga na teritorije koje su bile u susjedstvu Zete, uslovljavali su i osamostaljivanje pojedinih zetskih oblasti ispod okrilja gospodara Đurđa II. Drač je ubrzo po smrti Balše II, ponovo preuzeo knez Karlo Topija, koji se, ne bez razloga, počeo titulirati kao «knez Albanije i gospodar Drača». Valonu je zadržala udovica Balše II, jer je to bilo njeno nasljeđe od oca, a Himarom je već gospodario Ermolao Lombardo. U Lješju i Zadrimi vlasti su se dokopali Dukadini, dok je

Zeta za vrijeme Balše II i Đurađa II

Nikola Sakat (Sagat) ponovo postao gospodar Budve. Sve više je teritoriju Zete u tom periodu ugrožavao i bosanski kralj Tvrtko I Kotromanić. U tako teškoj situaciji Đurađ II je jedino preostajalo da sačuva ono što mu je ostalo od prethodnika. Da bi makar malo finansijski ojačao, početkom 1388. godine uputio je pismo Mlečanima napisano na italijanskom jeziku, nudeći im slobodnu trgovinu u Ulcinju i na istoku do Danja. Đurđevom obraćanju Mlečani nijesu pridali neku posebnu važnost, zbog čega je odlučio da se okrene srpskim velmožama. Takvim postupanjem pokazao je da još uvijek ozbiljno ne računa na opasnost od Osmanlija.

Najveću podršku Đurađ II je pronašao na dvoru kneza Lazara, čijom se kćerkom oženio (1386). Dubrovčani su se postarali da se Đurađ II ne udalji od njih. U nekoliko navrata njihovi poklisari dolazili su na dvor Đuraša Stracimirovića, a njegovi izaslanici su 13. oktobra 1388. godine bili primljeni u dubrovačkom Senatu, gdje im je bilo predočeno da je Dubrovnik spreman da Đuraša II primi u red svojih građana. Po povratku izaslanika iz Dubrovnika, shvatio je da su Osmanlije na pragu njegovih granica. Takav osjećaj mu nije bio nimalo prijatan, štaviše, doveo je do ozbiljnih zdravstvenih problema, zbog kojih je Đurađ krajem januara 1389. godine morao zatražiti pomoć dubrovačkog ljekara Alberta.

Sređujući svoje zdravstveno stanje Đurađ II je ipak prihvatio ponudu Dubrovčana, koji se u svojim diplomatskim namjerama nijesu zaustavili na tome. Ubrzo nakon toga zauzeli su se da Đurađa II izmire sa bosanskim kraljem Tvrtkom, kako bi na taj način, zarad svojih interesa, imali dvostruku zaštitu od Osmanlija.

Uočavao je, ipak, da glavna opasnost dolazi od Osmanlija. Dubrovčani su nastojali da se okonča neprijateljstvo između Tvrtka i Đurađa II. Upravo o prihvatanju ove dubrovačke inicijative svjedoče zahtjevi bosanskog kralja iz novembra 1388. i marta 1389. da obezbijede pratnju poslanicima koje bi poslao na pregovore s Balšićem. Osmanska pustošenja Zete, sve do Ostroga, kako piše Mavro Orbin, natjerala su zetskog gospodara da već 1386. zaključi mir.

U novembru 1388. i u martu 1389. godine, Tvrtko je uputio svoje izaslanike na dvor Đurađa II. Međutim, pred Đurđem su tada neočekivano iskrsli određeni problemi koji mu nijesu dozvolili da stvar sa bosanskim vladarem izvede na čistac. Krajem juna 1389. godine uslijedio je tursko-srpski sukob na kosovu polju, u kome je Đurađ II ostao po strani. Istorijski izvori koji potiču s početka jula 1389. godine ukazuju da je Đurađ tada bio u Budvi, gdje je očekivao dubrovačku lađu koja je došla po njega, kako bi boravio u Dubrovniku nekoliko dana. U Veneciji se znalo o ishodu bitke na Kosovu u drugoj polovini jula ili početkom avgusta 1389. Đurađ II Balšić upravo je očekivao da mletački Senat odobri dva naoružana broda za obračun sa gusarima kojih je doista bilo. Potkraj jula iz Budve, gdje je boravio u pratnji dva dubrovačka poslanika, uputio se u Dubrovnik i tamo stigao krajem 1389.

Neprilike u svojoj državi nijesu mu dozvolile da je napusti – s mora su ga uznemiravali gusari, dok je u planinskim predjelima svoje pristalice okupljao Radič Crnojević i napadao posjede Balšića. U tom periodu i Đurađev odnos sa Vukom Brankovićem zapao je u kritičnu fazu, jer je Branković nastojao da, preko posjeda svog pašenoga, sebi obezbijedi izlaz na Jadransko more.

Pored saznanja da je Vuk Branković proširio svoje posjede do izvorišta Lima, sa područjima Plava, Gusinja i Budimlja, podatak da je njegov glasnik nudio Đurađevom protoveštijaru Filipu Bareliju 500 litara srebra ako mu preda neki grad na obali, govori o njihovim međusobnim odnosima.

Time je Đurađ II imao 1390. probleme i sa svojim protoveštijarom Filipom Barelijem. Naime, ovaj cijenjeni mletački trgovac u Draču, jendo vrijeme je boravio i na dvoru Balše II Balšića, a ostao i na dvoru njegovog nasljednika Đurađa II Stracimirovića Balšića. Sumnjajući u njega, Đurađ II je zaplijenio sve njegove stvari, uhapsio ga i zatvrio u tamnicu, optužujući ga za izdaju. Bareli je bio optužen da je namjeravao da Vuku Brankoviću proda za 500 litara srebra neki Đurđev grad (moguće Ulcinj). Republika Sv. Marka, međutim, nije htjela tako olako svog građanina da prepusti neizvjesnoj sudbini. Nakon dvogodišnjih pregovora i povremenih suđenja, Bareli je početkom 1392. godine na zauzimanje Venecije pušten na slobodu.

U Zeti se 1390. godine pojavio Đurađov brat od strica Konstantin Balšić (sin Đurađa I), sa zahtjevima preuzimanja vlasti nad dijelom posjeda Balšića. Konstantin Balšić je u svojim zahtjevima imao podršku osmanskog sultana Bajazita I, pa je na upravu dobio Kroju, Danj i oblast Skurije, istočno od Drača. Dok je trajalo suparništvo dvojice Balšića, stigla je vijest o smrti kralja Tvrtka, najvjerojatnije 10. marta 1391. To je Đurađu omogućilo da se vrati staroj politici Balšića prema Kotoru, koji bi uključivanjem u sastav Zete svakao postao jedan od njenih najvažnijih centara. Upravo tada Đurađ je prinudio Kotor na plaćanje godišnjeg danka, tako što je osvojio cjelokupno zaleđe Kotora, presijecajući mu veze sa susjedstvom. Ovakav napad Đurađa II na Kotor poptuno je paralisao grad i život u njemu, zbog čega su kotorski plemići odlučili da se za pomoć obrate svojim susjedima Dubrovčanima, iako su u tom trenutku sa njima bili u lošim odnosima. Dubrovčani su pozitivno reagovali. Uputili su Đurađu II svog izaslanika Rafaela Gučetića, koji je zetskog gospodara našao između Ledenica i Kotora. Donoseći mu bogate darove, Gučetić je uspio da nagovori Đurađa II ja sporazum o primirju sa Kotoranima, koji su se obavezali na plaćanje danka.

Od 1391. Đurađ II Stracimirović biće prinuđen da traži saveznike na sve strane. Obratio se i papi Bonifaciju IX, imenujući rimsku crkvu kao svog nasljednika za slučaj da umre bez muških potomaka. Obračao se i Dubrovčanima, koji su mu 5. Maja 1391. godine uputili tri mala bacača i četrdeset libara praha.

Godina 1392. bila je veoma naizvjesna za zetskog gospoda-

Đurađ Balšić

1386, januara 27

Potvrđuje Dubrovčanima ranije im date povlastice. Fr. Miklosich, Monumenta serbica, 203.

Да естъ въ свѣдѣннѣ въсакоемоу чловѣкоу, како догоше къ мнѣ поклансарнѣ, кнезь Симе Боуникъ и Йке Гоундоуликъ одъ града Доубровника, и говорише ми за работѣ и за свободоу и за тръговце и за повеле, кое соу имали въ господомъ сръпскоми и въ господиноми и родителеми моими Грацимироми и з Гюргнѣми и з Балшомѣ.

И га видѣвъ ни хъ добро говорениѣ одъ братнѣ мое и одъ приятель моихъ, властель града Доубровника, въсхотѣхъ, да естъ любовь стара мегю нами, стори хъ имъ милость:

I. И потверди хъ повелю господъ сръпсцѣхъ и господина и родителѣ ми Грацимира и Гюргѣ и Балше, да соу тръговци града Доубровника свободни по всоимъ моимъ землимъ, да имъ нитко ништа не забави ни нимъ, ни тръгоу ни хъ.

II. Тко годъ ли имъ што забави, или имъ што оузме оу моимъ землимъ, га Гюргъ да плакю Доубровчанина одъ мое ризнице.

III. И створи хъ имъ милость, да имъ нѣ на Даню царина ни едне ни индѣ нигдѣ оу моимъ землимъ, тькмо да е онакон, како е било оу цара оу Стѣпана.

IV. И да нѣ вашими тръговцями посланога дара ни одъ моего властелина, ни одъ кнепаниѣ, ни одъ царинника, ни одъ когарѣ.

V. И ако се гдѣ слоучи, и разени се ваше дрѣво или на мороу или оу рѣцѣхъ оу моимъ землимъ, да се за онози дрѣво нитко не задерге одъ моихъ властель ни одъ велѣхъ ни одъ малѣхъ, да соу людѣ свободни и довити хъ, што се може изети изъ мора; ако ли имъ тко што оузме, да га плакю одъ мое ризнице.

VI. И да коупою тръговци доубровчѣци по моимъ землимъ и по моихъ рѣкахъ жито, и да га могу изнести свободно плативши -в- динара одъ мантинѣ.

VII. И створи хъ имъ милость, да нѣ тръга солнега, и да се не продава соль нигдѣ нигдѣ, тькмо како е било оу цара оу Стѣпана, по мѣстѣхъ, коудѣ се не продавала.

VIII. А писа се сия повелѣа подъ Скядромѣ по рождѣствоу Христовоу тисоуштоу и -т- и -ис- лѣто мѣсеца генара -к- и -з- днь.

Povelja Đurađa II Stracimirovića, od 27. januara 1386. godine, pisana pod Skadrom, kojom potvrđuje Dubrovčanima od ranije date povlastice „kako je bilo u cara Stefana”. St. Novaković, n.d., s. 198; Prema V. Bogišiću, n.d., s. 85, „pravopis (povelje) je na papiru, čuvao se je u Dubrovniku, odakle bi prenesen u tajni arhiv u Beč. Pečettata je u Kar. Tvr. 71 i Miklošića 204”. Lj. Stojanović, n.d., s. 110.

ra. Jedan od osmanskih komandanata, Jigit Paša (Pašajit), uspio je da početkom januara 1392. godine zagospodari Skopljem i prinudi Vuka Brankovića na vazalne obaveze. Pašajitova blizina bila je neugodna i za Đurađa II. Upravo u to vrijeme u Zeti je buknuo pravi rat između Đurađa Stracimirovića, Konstantina Balšića i Radiča Crnojevića. U međusobnim sukobima Konstantin Balšić je bio potisnut, a na drugoj strani Osmanlije su sve više i otvorenije isticali svoje zahtjeve o predaji pojedinih zetskih gradova i teritorija. Kako bi se nagodio s njima, Đurađ II je krenuo na pregovore sa skopskim sandžak-begom Pašajitom. Prilikom tih pregovora, krajem ljeta iste godine, pao je u Pašajitovo ropstvo. Kao uslov za Đurđevo oslobođenje, Pašajit je zatražio grad Skadar i još neka mjesta. Vidjevši da nema drugog izlaza, Đurađ II je pristao na ponuđeno i Osmanlijama ustupio Skadar, Drivast i Sv. Srđ. Čim je ustupio pomenute teritorije, bio je oslobođen, nakon čega se vratio u Ulcinj, uz obećanje da će otuda plaćati traženi vazalni danak. Na taj način Osmanlijama je pošlo za rukom da se znatno približe prijestonici zetskog gospodara.

Velike neprijatnosti i smetnje Đurađu II pričinjavo je zetski feudalac Radič Crnojević, kome je pošlo za rukom da tokom 1392/1393. godine zauzme Budvu i Lješ i da se počne nazivati «*gospodar Zete i Budve*». Radič Crnojević je toliko ojačao da je 30. novembra 1392. godine uspio da dobije i mletačko građanstvo. Veoma zamršene političke odnose u Zeti, Mlečani su koristili na razne načine, pa su tokom 1395. godine nešto veću pažnju počeli poklanjati sinu Đurađa I Balšića, Konstantinu, koji je na taj način mogao postati opasan politički takmac svojem bratu od strica.

Prisustvo Osmanlija, koji su sve više pokazivali moć, prinudilo je Đurađa II da se približi Mlečanima. Od njih je prvo zatražio da mu vrate Lješ, ali su to Mlečani odbili. Igrajući vrlo opreznu političku igru, oni su 11. maja 1395. godine obavijestili Đurađa II da su mu dodijelili njihovo građanstvo, zasnovano na zaslugama i prijateljstvu njegovog oca prema Veneciji. Po prijemu ove vijesti, Đurđev opunomoćenik je u Veneciji položio zakletvu vjernosti u ime svoga gospodara. Mlečani su, istovremeno, iskoristili priliku da posredstvom zetske delegacije Đurađu II ožive ambicije o njegovom ponovnom zauzimanju Skadra, u čemu bi mu pružili neophodnu pomoć. Ovakva ideja nije bila na odmet.

Sagledavajući prilike u okruženju, a ohrabren makar i deklarativnom izjavom o pomoći, Đurađ II je opremio raspoložive vojne snage i dao se u akciju. Ofanzivnim dejstvima brzo je uspio da se u teškim borbama dokopa Skadra, Drivasta i Sv. Srđa, koji su već u oktobru 1395. godine ponovo bili pod njegovom vlašću. Uspio je da osvoji i tvrđavu Šati, kojom je u to vrijeme zapovijedao osmanski vazal Konstantin Balšić. Stavljajući pomenute gradove i utvrđenja pod svoju kontrolu i vlast, Đurađ II je 10. novembra uputio izaslanike pred mletački Senat sa ponudom o predaji ovih mjesta Senatu pod određenim uslovima. U Senatu su, nakon vijećanja, donijeli odluku da

Novac (dinar) Đurđa II

30. decembra 1395. godine stupe u pregovore s Đurađem II. Mlečani su brzo pribavili saglasnost ugarsko-hrvatskog kralja, što je bilo nužno učiniti zbog odredbi mira u Torinu, nakon čega su izvršili neophodne analize u smislu trgovinskih prilika i privrednih kretanja uopšte. Izaslanici zetskog gospodara su 21. januara 1396. godine bili pozvani da se izjasne pod kojim uslovima njihov gospodar pristaje na ustupanje Skadra i ostalih osvojenih mjesta Mlečanima. Đurađ II je sasvim bio svjestan da će, ustupanjem ovih gradova Republici, prihod od njih biti manji, ali dugotrajniji i sigurniji. Znao je i da će od Republike dobiti određene političke privilegije. Nakon opsežnih i dugih pregovora, Senat je 8. februara 1396. godine donio sljedeću odluku:

"Razmotrivši sve što zaslužuje pažnju u pitanju Skadra i drugih pomenutih mjesta koja hoće sjajni Đurađ Stracimirović da ustupi izlaz da je u interesu našem i naše države da ta mjesta dođu u naše ruke i pod našu vlast i ne padnu u ruke Turaka što će nesumnjivo biti ako ih ne primimo..."

Preuzimajući Skadar, Skadarsko jezero, Bojanu do mora, trg Sv. Srđa, tvrđavu Šati, grad Drivast i carinu u Danju sa svim okolnim selima, Mlečani su preuzeli i obavezu da učvrste granicu prema Osmanskom carstvu. Predajom pomenutih mjesta Mlečanima, posjedi Đurađa II ostali su ograničeni na dosta malu oblast koja se prostirala zapadno od Bojane sa Barom i Ulcinjem. Đurađ je od tog trenutka od Mlečana počeo dobijati 1.000 dukata godišnje nadoknade, stekao je pravo da se može koristiti zastavom Sv. Marka, a bila mu je garantovana i nepovrjedivost njegovih posjeda od strane Mlečana. Tom prilikom je, također, stekao i članstvo u mletačkom Velikom vijeću. Iako je izgledalo da je tim političkim potezom Đurađ II ostvario određene prednosti, njegovi posjedi su na drugoj strani pretrpjeli velike gubitke usljed zemljotresa kojim je bio zahvaćen dio jadranske obale.

ĐURAD STRACIMIROVIĆ

1388. februara 28. daje Mlečanima trgovačke povlastice

U ime Boga, 1388. februara 28. u Ulcinju.

Mi Đurađ Stracimirović, gospodar od Zete, obećasmo svim Venecijancima koji borave u Ulcinju, da mogu slobodno da trguju, po običajima koji ovdje vladaju. A u slučaju da bilo koji od njih ili njihova roba pretrpi ma kakvu štetu u našem kraju do Danja i kroz čitavu našu zemlju, mi Đurađ obavezujemo se da moramo nadoknaditi svaku štetu koju bi pomenuti pretrpjeli.

I po naredbi gospodara Đurađa, ja Ilija od Mārina napisah (ovo) svojom rukom i da bi se bolje vjerovalo gospodar Đurađ stavi svoj pečat i potpisa ovu ispravu svojom rukom.

Povelja Đurda Stracimirovića, pisana 28. Februara 1388. godine u Ulcinju, kojom daje trgovačke povlastice Mletačkoj republici. Šime Ljubić, Listine odnošajih između Južnog Slavenstva i Mletačke Republike, Zagreb, 1875, knj. IV, s. 244
Sa italijanskog prevela prof. Milena Niković

ĐURAD STRACIMIROVIĆ

1403

Prilaže pola jednog sela Sv. Nikoli na Vranjini. Po prepisu monaha Gavrila od 1621, izdanog od I. S. Jastrebova u Glasniku XLVII, 226-227.

I. Язь рабъ твои Гоургъ Страцимировикъ ревностно раждегохъ се божественноу, любовноу сръдцу моему ка расемь светимь цръквамь, а нанпаче ка семуу светомуу храмуу половиноу Ракаа, почанши на Гпилице и по сръдкь двориштъ Николъ Илиѣа, итд. И сна савръшихъ, спасе, предахъ ва дръжавоу и областъ Гветароу Николи, и тако моле се впию ти: прили се мое малое приложеніе ва даръ себе, јако оучитель твои и владика нашъ мали гласъ развонничъ приеть и раю того жителя сатвори, и малие лепти онне оубогіе приеть и дарова си животь вечни.

II. И паки молю егоче Богъ изволить по моему ошаственноу господствовати сиоми земломи, синь мои, или сародникъ, или инноплеменникъ, како годе изволи Богъ садръжати прѣстолю нашего господства, сѣмоу непреложноу бити, јако и ми не разорисмо ничто отъ цръковнога, на приложисмо и при животе обновисмо. Аште ли кто, дѣволимь наваждениемь, отними, итд.

Povelja Đurda Stracimirovića iz 1403. godine, kojom prilaže polovinu svog sela Raka manastiru Sv. Nikole u Vranjini (po prepisu monaha Gavrila iz 1621. godine).
Stojan Novaković, n.d., s. 582.
I. S. Jastrebov, Glasnik SUD XLVII, 226-227.

In memoriam Veselin Vujović - Vesko

Dana 10. travnja 2017. ispratili smo sa Krematorija na vječni počinak našeg Veska.

Teško je prihvatiti istinu da ga više nema. Crnogorska zajednica u Zagrebu izgubila je još jednog velikog člana, njegova porodica uzornog supruga i roditelja, a mi prijatelji dragog čovjeka koji će nam jako faliti.

Veselin Vujović je rođen 28. 4. 1940. godine u Ublima Čevskim (Čevo), kod Cetinja u Crnoj Gori gdje je završio Osmogodišnju školu (1955.) Srednju elektrotehničku školu završio je u Titogradu (1959.) nakon čega, kao stipendista, započinje s radom u Elektroindustriji „Obod“ sa Cetinja od 1959- 1963.

Želja za daljnjim školovanjem dovodi ga u Zagreb (1963) u veliki „Rade Končar“ gdje uz rada studira na Višoj tehničkoj školi „Rade Končar“ i stječe diplomu Inženjera elektrostrojarstva- smjer Projektant energetskih visokonaponskih postrojenja.

Svoj radni vijek proveo je u Končaru na poslovima projektiranja visokonaponskih postrojenja i trafostanica kao Glavni i odgovorni projektant iza koga su ostali brojni projekti na prostoru bivše države, kao trajno priznanje njegovoj umješnosti i znanja.

Vežu s kršom s kojeg potiče i Crnom Gorom nije prekidao. To je bio razlog njegovog angažmana od samih početaka organiziranog djelovanja Crnogoraca u Zagrebu i Hrvatskoj u radu prvog crnogorskog udruženja Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb-osnovanog 1990. godine.

Iznošenje povijesne istine o Crnoj Gori, očuvanja njene tradicije i prezentacija njene kulture na prostorima življenja u Gradu Zagrebu naročito u vremenu koje nije bilo naklonjeno Crnogorcima, prvenstveno zbog odnosa matične države prema drugima, obilježje je njegovog djelovanje.

Naročito je značajan njegov doprinos u povezivanja i objedinjavanju crnogorskih udruženja u Zagrebu i stvaranje jedinstvene organizacione i programske djelatnosti kao predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja „Montenegro- Duklja“ u periodu od 1999.- 2002. godine.

Sudionik je svih značajnijih manifestacija koje su prerasla u istinska kulturna događanja u Gradu Zagrebu po kojima smo prepoznati u ovoj sredini, a prepoznati smo prvenstveno po pojedincima među kojima svoje mjesto ima i Veselin Vujović- Vesko.

Krasile su ga istinske ljudske vrednote. Njegova spremnost za pomoć u nevolji i toplina duše.

Ponosni smo na tebe i zahvalni na svemu.

Upućujemo ti posljednji pozdrav, hvala i SLAVA TI.

UKUSI CRNE GORE

Izvor: Ukusi Crne Gore

Šofrigana jaretina sa biželama

Sastojci:

- jareće meso (plećka, grudi)
- masnoća (ulje)
- mladi luk
- so
- biber
- brašno
- krompir
- bižele (mladi grašak)
- ukuvani paradajz
- divlji morač
- domaći hljeb
- domaći ocat (vinski)
- maslinovo ulje
- bosiljak

Priprema:

Jareće meso odvojiti od kostiju, isjeći na krupnije komade (bokune). Držati u hladnoj vodi. Ocijediti, prosušiti, blago posoliti, pobiberiti, uvaljati u brašno i na jače zagrijanoj masnoći pržiti. Prenijeti meso u drugu posudu. Na istoj masnoći popržiti usitnjeni crni luk, vratiti meso, podliti i dinstati. Krompir isjeći na kockice i naliti hladnom vodom. Biželama odstraniti mošnje, dodati ih polumekanom mesu, potom i ocijedeni krompir, usitnjeni morač, ukuvani paradajz i tiho dokuvati. Toplo poslužiti sa hljebom ispečenim na kriške - prosušenim, poprskanim domaćim octom, maslinovim uljem i usitnjenim bosiljkom.

Šorup od ruža

Sastojci:

- cvjetovi ruže.....6 komada
- voda.....3 litra
- limuntos.....5 kesica

Priprema:

Sakupiti velike, neoštećene, lijepo rascvjetale cvjetove mirišljavih majskih ruža. Latice iskidati, oprati i slagati u veću teglu. Naliti hladnom vodom, dodati limuntos, promiješati, teglu zatvoriti celofanom. Odložiti na sunčano mjesto, gdje treba da odstoji najmanje 10 dana. Tečnost, koja dobije rubinsku boju, procijediti kroz čistu gazu i naliti u flaše. Pripremljen sirup ima prijatnu aromu. Služi se pomiješan sa vodom i šećerom po želji.

Napomena:

Ovaj sok se priprema samo od nekalemljenih majskih mirišljavih ruža.

Crnogorsko veče u Splitu

PREDSTAVLJANJE KNJIGE MIRAŠA MARTINOVIĆA
U CRNOGORSKOM DOMU, ZAGREB

PROSLAVA VASKRSA - USKRSA, TRADICIONALNO
DRUŽENJE U CRNOGORSKOM DOMU, ZAGREB

